

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 5
maj 1966
pris 1:50

Det händer

mycket - - - →

på

handikappområdet

under 1966!

RIKSFÖRBUNDET FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA

Sedan mer än 25 år tillbaka i tiden har STATUS varit språkrör för långtidssjuka och handikappade i vårt land.

Följ vad som händer på det socialmedicinska fältet genom att prenumerera för hela året. För beloppet 15 kr får ni 9 st. aktuella månadstidskrifter och Status julnummer under ett år.

Sätt in 15 kr på postgiro 95 00 11, adress

Tidskriften Status, Box 3196, Stockholm 3.

RHL VERKAR FÖR

större förståelse för de "tysta" handikappproblemen som de hjärt- och lungsjuka har. Problem som inte märks så mycket utåt.

- Social kartläggning av hjärt-kärlsjukas problem.
- Stöd åt handikappvänlig företags- och bostadsplanering.
- Transportservice för handikappade som bor i glesbygder eller är isolerade.
- Rehabilitering och arbetsvård oavsett bostadsort.
- Rikare fritid. Tillgång till kulturella värden. Fritids-, förenings- och hobbylokaler åt handikappföreningarna.

Facklig politik för handikappade — men hur skall den se ut?

Avtalsrörelsen är av allt att döma när detta skrives i hamn och man kan börja fila på vardagsproblemen inom den fackliga politiken. Fackföreningsfolket övergår till vardagslunken igen. De fackliga ombudsmännen får övervaka att de nya avtalen slår igenom i praktisk tillämpning. Facklig politik är ett kinnesande med ören och krångliga definitioner i avtalsuppgörelserna, som de "stora" undertecknat och skakat hand över på Blasieholmen.

Mitt under brinnande avtalsrörelser är det svårt att tala med fackföreningsrörelsen om handikappfrågor. Klart uttryckt: det har aldrig — oavsett tidpunkt — varit någon lätt sak att få igång en konstruktiv facklig debatt om de handikappades arbetsmarknad. Längre har det inom handikapprörelsen resonats om en "toppkonferens", en överläggning på högsta nivå som upptakt till ett konstruktivt samarbete mellan handikapprörelsens organisationer och de stora på arbetsmarknaden, arbetsgivarorganisationerna och arbetstagarorganisationerna. Av olika anledningar har denna överläggning hittills inte kommit till stånd. Ifjol togs genom Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) ett steg i riktning mot en konkretisering av problemen. HCK igångsatte en intern utredning inom de olika grupporganisationerna. Med hjälp av ett frågeformulär sammanställdes uppgifter och önskemål från enskilda handikappgrupper.

Detta material, som om god vilja finns, kan bli en första konstruk-

tiv grund för överläggningar på facklig nivå, ligger ännu till största delen outnyttjat i mapparna. Vi ska inte här gå in på någon värdering av HCK-materialet. Så mycket kan väl ändå sägas, att det i alla fall är bättre att ha ett utgångsmaterial — även om dess kvalité och kvantitet kan vara diskutabla — än inget material alls. Finns god vilja kan man säkert på fackligt håll bättra på HCK-sammanställningen med egna undersökningar. Genom en sådan ömsesidig vilja kommer man problemen närmare in på livet. Vi tror, att om man även på fackligt håll söker penetrera de egna erfarenheterna av långtidssjukdom och handikapp bland medlemmarna, bör det bli möjligt att kunna diskutera förslagsvis i några mindre arbetsgrupper, om hur en s. k. facklig linje i handikappfrågor borde dras upp.

Har man drivit sina funderingar så långt bör rimligtvis också åtminstone antydans hur en sådan facklig linje borde se ut till sin praktiska konstruktion. Ibland, då vi diskuterat med fackligt folk har man frågat ungefär så här: vad kräver ni handikappade av oss i fackföreningsrörelsen? Och det är inte så lätt att i en enkel formel precisera för en vetgirig facklig tjänsteman vad som bör karakteriseras som "facklig handikappolitik". Man får så att säga söka en möjlighet att hitta en dörr, som inte tycks finnas nu, där man kan gå in och diskutera sakligt med den facklige ombudsmannen på hans eget område. Vi har liksom på känn att den dörren eller rättare sektio-

nen för en konstruktiv samverkan mellan handikapprörelsen å ena sidan och fackföreningsrörelsen å andra sidan ännu inte finns.

Vilka problemställningar skulle tas upp — om vi nu öppnar den obefintliga dörren i den fackliga handikappolitiken? Låt oss dock först titta in hos sociallagstiftarna ett tag. Där har man sedan någon tid bl. a. sysslat med att konstruera en förtidspension, som ska kunna anpassas till individens förutsättningar på så sätt att man utnyttjar hans kvarstående arbetskapacitet. Men ger honom eller henne 2/3 eller 1/3 av full förtidspension. Resten ska klaras med egna arbetsinsatser. Och märk väl: av landets f. n. ca 146.000 förtidspensionärer är antalet mäniskor med delpension — dvs. 2/3 och 1/3 av full förtidspension — stadd i rask ökning. Vilka fackliga ombudsmän är sysselsatta med den sortens fackliga matematik vid förhandlingsborden? Och hur är det med sociallagstiftarens kontakt med den fackliga rörelsen! Vi har nog en känsla av att de båda sitter i var sin "bur" och kalkylerar. För att nu inte tala om företagsledaren, som i sina ritningar för sin nya verkstad knappast har handikapp-, delarbetskraft eller s. k. skyddade fall med i sina kalkyler. Handikapp låter inte så bra för den som kalkylerar med vinstinriktad affärsverksamhet. Det förstår vi så väl.

När man gör upp om "kakan" vid de stora lönerörelserna låter inte ordet handikapp så bra i "förhandlingsbuden". Återstår alltså frågan: var ska vi sätta de handikappade på det fackliga arbetsschemat? De passar inte in i de stora kollektiva avtalsuppgörelserna och i den facklige ombudsmannens vokabulär har de heller ingen fast förankring — han talar på sin höjd om "låg-lönegrupper". Och det är något helt annat.

Inrikesministern putsar i organisationsramen På resa med AMS

Som bekant har s. k. rådgivande delegationer i arbetsvårdsfrågor med inslag bl. a. från handikapporganisationerna bildats ute i länen. Det är en sorts rådgivande organ i anslutning till länsarbetsnämnderna då det gäller rehabilitering och arbetsvård för handikappade. I den nya propositionen om arbetsmarknadspolitiken ser vi att det finns något som heter "sysselsättningsnämnder" också på länsplanet, snarlika de förenämnda delegationerna för arbetsvård, bara med den skillnaden att de ska syssla med "äldre arbetskraft". Varför dessa dubbelorgan ute i länen? In-

rikesministern tycker att sysselsättningsnämnderna inte ska begränsas till "någon viss kategori av arbetssökande". Inrikesministern har rätt. Vi ska gå ett steg längre. Slå ihop dessa sysselsättningsnämnder med delegationerna för arbetsvårdsfrågor till ett organ — gränsen mellan olika kategorier med sysselsättningsproblem bör göras mjukare.

Då kanske vi kan få effektivt arbetande delegationer i den anda ams-chefen dikterade i cirkulär till länsarbetsnämnderna beträffande arbetsvårdsfrågor för några år sedan.

Inom arbetsmarknadsstyrelsen i Stockholm finns en arbetsvårdsdelegation i vilken bl. a. handikapporganisationerna finns representerade. Det är nyttigt ibland att komma ut och se hur det man sysslar med — oftast via skrivbord och papper — tar sig ut i praktisk funktion. Ams rådgivande delegation jämte personal från arbetsvårdsbyrån samt folk från närliggande verk gjorde en studieresa i slutet av mars. Färden gick till Jönköpings och Östergötlands län. Där var tillfälle att ta del av hur man fått igång en betydelsefull rehabilitering och arbetsvård: verkstäder och kliniker, omskolningskurser och utarbeten för handikappade.

Status medarbetare, som följde med på resan, vill post festum framföra ett tack till ams för ett välgjort reseprogram och vänlig omtanke om resenärerna, som sannerligen fick uppleva en intensiv verksamhet på de platser som besöktes. Vänligheten och gästfriheten var också respektgivande på alla de platser vi kom till. Det är omöjligt att här gå in på några detaljer i upplevelserna. En hel artikel behövs eller rättare sagt en serie av artiklar för en sådan redogörelse. Låt oss bara här i korthet säga att den resan, som leddes av generaldirektör Bertil Olsson och hans medarbetare på arbetsvårdsbyrån, gav klara bevis för att arbetsvården nu har fast mark under fötterna ute i landet. Det intrycket tror vi hela resesällskapet var helt ense om då vi åtskiljdes.

Men det finns något, t. ex. skyddade verkstäder, som växer fram i rask takt runt hela Sveriges land. Vem bevakar de anställdas fackliga intressen där? Vem ser till att löneförmånerna på dessa verkstäder blir någorlunda likartade över hela landet? Och om man bortser från denna speciella sektor inom arbetslivet — hur är det med den handikappvänliga företagsplaneringen i största allmänhet? Har man funderat på att ge anordningar på arbetsplatserna, maskiner och verktyg, arbetssalar, ventilation, in och utgångar, trappor och hissar etc., en sådan utformning att även en människa med nedsatt kapacitet kan komma "ut och in i jobbet"? Var finns sammanbindningsbanan mellan företagsledare, arkitekter, lagstiftare med delpensionskalkyl och fackföreningen? Det finns något som heter arbetsmiljö i annan bemärkelse. Hur mycket vet arbetskamraterna om olika handikapp och i vilken utsträckning är man på en vanlig arbetsplats förberedd för att

kunna acceptera en handikappad eller äldre långtidssjuk arbetskamrat? Finns det en facklig information på detta speciella område? Och på tal om handikappvänlig företagsplanering, borde det på ett tidigt stadium — redan i de första ritningarna — finnas utrymme för de anordningar av praktisk handikappvänlig natur vi här i korthet antytt. Man kan kalla allt detta en onyanserad skiss, inte mycket att bygga facklig politik på. Det är riktigt, om man själv inte har någon lust att ge sig ut på ett nytt områdes osäkra mark för att så småningom kunna finna fastare utgångspunkter för en facklig samverkan. Handikapprollen behöver också ett fackligt gensvar — en motsvarighet till den handikappvänliga vind som blåser från andra håll. Ett mera direkt fackligt engagemang för handikappfrågorna skulle hälsas med allmän tillfredsställelse. Inom handikapprollen och vårt eget riksförbund har detta önskemål funnits under årtionden.

Sixten Hammarberg

Posten meddelar numera ej obeställbart utgivarkorsband.

Anmäl därför adressändring i god tid till tidningens expedition.

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: Einar Hiller

Redaktör: Sixten Hammarberg

Red.: David Bagares Gata 3, 1 tr., Sthlm C

Telefon: 08/20 09 23, 20 09 24

Postadr.: Box 3196, Stockholm 3

Postgironr: 95 00 11

Annonsspriser:

Omslagets sista sida 500:— 58 mm spaltbredd 65 öre mm

1/1-sida 400:— 1/2-sida 225:— 90 mm spaltbredd 90 öre mm

1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Småannonser:

Prenumerationspris: Helår 15 kr, halvår 8:25 kr

UR INNEHÅLLET:

VAD ÄR SANNING OM ÅDERBRÄCK?	6
STRESSAD KOMMUNALMAN	7
STATUS TV	8
AVROMANTISERA HJÄRTAT	12
"JUMPA-LILL"	18
BILDKRYSS	21

I MÅNADEN MAJ — omslagsteckning av konstnären Gunnar Persson.

Läkarens val av ord Ska sjukhusläkarna ha egen matsal?

är en oerhört viktig fråga, säger *doktor Gustaf Myrman* i en "understreckare" i *Svenska Dagbladet*. Läkaren riskerar att göra skada "bara genom att öppna munnen". Det är alltså inte fråga om det hygieniska munskyddet — även om detta kan vara viktigt. Det gäller vad läkaren säger:

Ett oförsiktigt yttrande, ja, stundom bara en gest eller ett ansiktsuttryck, kan få en orolig patient att tro, att det står illa till, kanske rentav att han är "dödsdömd" — ett uttryck som ofta förekommer i berättelser om lyckligen överständna sjukdomar. Behovet att vakta på sina ord och sitt uppträdande har bidragit till att forma läkarens yrkespose av värdig säkerhet, ofta missförstådd och karikerad.

Läkarens ordval har stor betydelse. Vissa medicinska termer har i lekmannens öron en dålig klang och läkaren gör ofta klokt i att söka undvika dem. Ordet *kronisk* är ett exempel. Det betyder endast långvarig men har för lekmannen ofta betydelsen obotlig. På den tid, då lungtuberkulosen var vanlig och fruktad, undvek man gärna orden tuberkulos och lungsot, Lungkatarr, spetskatarr, förtätning var ofta brukade mildare omskrivningar. En gammal herre, som författaren lärt känna, kunde aldrig förlåta den läkare, som hade rubricerat hans besvär som följer av åderförkalkning. För denna patient kände det kränkande att anses "åderförkalkad". Hans missnöje var inte alldeles ogrundat, eftersom åderförkalkad onekligen i dagligt tal av många människor används med samma beklagande och nedlåtande tonfall som tyvärr gärna används om psykiska sjukdomar.

Dessutom kan de latinska termerna — oavsett om patienten begriper något av betydelsen eller inte — vålla huvudbry. Ibland får nog patienten intrycket att doktors lärda uttryck är ett sätt att maskera det verkliga innehållet i patientens sjukjournal. Att "översätta" sjukdomen på riktigt sätt är inte lätt och vi är tack samma mot alla läkare som försöker

Särskilda matsalar, skilda rum för läkare och övrig personal, har varit debattämne i Stockholms stadshus. En del tycker att denna kategoriklyvning inte hör hemma i vår demokrati — det verkar "klassamhälle" säger en del radikalt folk.

— Nej, det är ingen klasstrid. Man kan lägga andra synpunkter på saken, anser *med. lic. Eric Abrahamson*, överläkare vid Beckomberga sjukhus i Stockholm:

— I alla tider har lunchrasterna varit en värdefull yrkesstimulans för läkarna.

Vad skriver doktorn?

Läkarord kan vara svåra att förstå, missuppfattas lätt enl. vad doktor Gustaf Myrman berättar för oss.

tala vardagsspråk också i medicinska sammanhang. Bara detta att doktorn talar "enkelt och naturligt" verkar lugnande på många patienter. Latinskt mummel framför sjukängens kan framkalla små spöken mitt på ljusa dagen i en sjuksal.

I matsalarna har skilda sjukdomsfall, behandlingsmetoder, operationsresultat diskuterats — till gagn för patienterna. En läkare måste ständigt hålla sig ajour med utvecklingen inom yrket (läsa tidskrifter hjälper föga) och under arbetet hinna han inte ventilera rön och erfarenheter med kolleger. Matsalen blir den enda punkt där han kan räkna med att få resonera igenom problemen. Matsalen blir helt enkelt en skola för vidareutbildning, säger dr Abrahamson.

— Om vi läkare skulle äta i en gemensam matsal för hela personalen, skulle kontakten med kolleger försvinna till stor del — och dessutom kan man inte diskutera enskilda sjukdomsfall öppet inför åhörare.

— Om problemet endast gällde umgänget under matpauserna, ja, då vore delad matsal helt omotiverat, säger överläkaren.

Bra rutit om handikappade i fackförbundstidskrift

I fackförbundstidskriften *Metallarbetaren* ger signaturen ULF en exposé i korta punkter om den handikappade och arbetsmarknaden. De handikappade är inte alls så välkomna på arbetsmarknaden som de borde vara, trots att de kan anses som stabil arbetskraft:

De s. k. hoppjerkorna på arbetsmarknaden återfinns mycket sällan bland de handikappade.

Hoppjerkorna är mindre bra för företagen och samhället. Det kostar mycket pengar att utbilda ny arbetskraft.

Man vet att bland de handikappade finns behov av att få göra nytta, att arbeta.

Forts. å sid. 8

VAD ÄR SANNING OM ÅDERBRÅCK

I februarinumret av Status finns en artikel om åderbråck av Henrik Thörnblad. Där framkommer att även om åkomman inte är livshotande, så utgör den ett mer eller mindre svårt handikapp för många människor i vårt land. Över hundrausen uppges ha besvär av sina ben med nedsatt arbetsförmåga som följd. Nära en tredjedel av dessa har svårsläkt ben-sår och i de flesta fallen är orsaken åderbråck. Även små sår kan orsaka grava besvär. Men å andra sidan är åderbråck i regel inte något att bekymra sig för mycket för enligt artikeln. Dels kan man själv vidta vissa profylaktiska åtgärder och dels kan läkarna göra en hel del numera.

De behandlingsformer som rekommenderas är dels injektioner och dels operation. I båda fallen avser behandlingen att tvinga blodet från de ytliga venerna in till djupare liggande. Den säkraste metoden är operation, och den utgör enligt artikelförfattaren ofta den bästa behandlingsmetoden i svåra fall. Läkaren skär därvid helt enkelt av den skadade ytliga venen och tar bort den samt täpper till vid kapändarna och blodet får gå andra vägar enligt ovanstående.

Jag talade med en nyopererad åderbräckspatient, och denne, som själv är läkare, lovprisade operationen. Däremot fördömde han kategoriskt den s. k. sprutningen: på grund av att sådan tidigare företagits på honom hade operationen avsevärt försvärats.

Jag har också varit i kontakt med en läkare och docent som har specialiserat sig på kärloperationer. Han heter Sven Bellman och är internationellt känd för sina insatser på detta område. I en motion (nr 2 år 1936) har Bo Martinsson m. fl. begärt att en laboratorstjänst skall inrättas för Bellman vid Karolinska institutet. Och för att demonstrera den stora betydelsen Bellmans metodik har visat sig ha för många människor hölls i början av året en introduktion med åtföljande film och stillbilder på riksdagshuset. (Se även art. i Status nr 3 1935!) Här fick man se hur människor som till följd av cirkulationsrubbingar vid åderförkalkning och ben-

Byrådirektör Bruno Utbult

Nya rön inom kärlforskningen, särskilt de metoder docent Sven Bellman vid Karolinska institutet lanserat, tas upp i debattform i denna artikel.

Bruno Utbult, byrådirektör i arbetsmarknadsstyrelsen, är numera sek. i Statens Handikappråd.

sår och begynnande kallbrand var helt invalidiserade och dömda till amputation blivit helt återställda sedan de undergått operation av Bellman. Hans metodik går ut på att kort och gott ersätta de gamla ådrorna med nya i de fall det inte går att "sota" de gamla. Bensår beror ju på dålig cirkulation i benen, blodet blir kvar där och kommer inte upp till lungorna för ordentlig syresättning. Dels hänger detta samman med åderbråcken, dvs. venerna fungerar inte som de skall, och dels kan det bero på att tillflödet från artärerna är hämmat.

Många detaljer visades av Bellmans material, bl. a. hur man ersatte stora kroppspulsådern med en plastslang. Detta är en metod som går bra med ådror som ligger tämligen stilla inne i kroppen, men för att kunna ersätta en åder som går ner i

benen måste man kunna använda sig av vener och låta det venösa blodet söka sig vägar genom djupare liggande blodkärl. På min fråga om vad Bellman ansåg om operation av åderbråck blev svaret att det är helt förkastligt: därmed har man ju definitivt uteslutit möjligheten att klara en cirkulationsrubbing med operation. Det är just den ven som vid åderbråcksoperation tas bort som Bellman använder som ersättare för en viktig artär. Skulle en patient med bortopererad ven komma i den situationen att kallbrand hotar kan han inte räddas från amputation. Bellman hävdade att det är mest fördelaktigt att hålla åderbråcken stängna med sprutningar och att det finns bra medel numera. Jag har även talat med en av våra främsta specialister på hjärt- och kärlsjukdomar, och denne har bekräftat att man med hjälp av invärtesmedicin i viss utsträckning kan behandla kärllförträngningar som beror på åderförkalkning.

Och nu frågar man sig: vad är sanning? Skall åderbråck verkligen opereras med risk att man sedan kan bli tvungen amputera benet. Är det inte bättre att rekommendera "sprutning" av åderbråck i stället för operation?

Bruno Utbult

Just vid pressläggningen har riksdagens andra kammare avslagit det förslag, som skulle ha gett docent Sven Bellman ett fastare underlag för sin kärlforskning.

Ordföranden i Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka (RHL), riksdagsman Bo Martinsson, kämpade länge och väl för docent Bellmans sak. Det räckte nu inte, även om han fick 75 andrakammarledamöter med sig.

Det återstår nu att se om vi får behålla en forskare utlandet har ögonen på — erbjudanden finns.

Status varje månad

ger aktuell information om vad som händer inom socialmedicin och socialpolitik.

Mummel ur skägget

föreningen inkasserat ömsevis vinster och förluster vid voteringarna om anslag, "arbetsstuga" och allt vad man fört fram. Det var en bra redogörelse, som visar hur en handikappförening inte ger sig i första taget för bakslag. För kommunalgubbarna kan både avslå och bevilja. Allt beroende på hur och i vilken grad man kan övertyga om det ärliga uppsåtet i sina strävanden. Vi tyckte nog att Erik Karlsson och hans mannar hade ett ganska gott grepp om kommunalgubbarna — de fanns med på 20-årsfesten och de visade föreningen sin uppskattning på många olika sätt.

Vid en festlighet som denna på Bergsmannen är man uppriktig, säger vad man tänker på ett trevligt sätt. Det gjorde en kommunalman, som i klara ord underströk betydelsen av konvalescentföreningens arbete. Han lät oss samtidigt förstå, att det inte är lätt att vara kommunalgubbe nuförtiden med alla de krav på service medborgarna ställer. — Jag är så

EN STRESSAD KOMMUNALMAN TAR TILL ORDA...

stressad, att jag ska söka in i konvalescentföreningen, sa kommunalgubben sammanfattningsvis. Det var ingen bitterhet i tonen, bara en suck ur hjärtduppet från en myndighetsperson, som väl visste att han befann sig i en krets, där förståelse fanns för kroppens och själens trångmål i vårt välfärdssamhälle.

Naturligtvis var inte Erik Karlsson sen att acceptera den nye medlemmen. En kommunalgubbe kan vara bra att ha även i vardagslag i föreningens gemenskapen — inte bara vid voteringar i kommunens beslutande och verkställande organ. Förstaktigtvis sa Erik Karlsson "stödande medlem" till att börja med. För han har läst sina föreningsstadgar ordentligt och kunde nu för ögonblicket inte veta hur djupt den där "stressen" träffat kommunalgubben.

Efter resan kom som på beställning en alldeles dagsfärsk liten skrift "Stress", skriven av doktor Lennart Levi, neddimpande på skrivbordet. Med alldeles speciellt intresse gick vi att studera hur pass allvarlig den kommunala åkomman kunde vara. Hur känns stress? Det kan "molvärka här och där", man kan vara tung i huvudet, känna stick i hjärttrakten eller spänningskänsla kring mellangärdet. Man känner trycket från omgivningen särskilt starkt — samhället, familjen, arbetsplatsen etc. Folk av "karriärstyp", i ständig kamp mot klockan, de som klättrar i kapp på den sociala samhällsstegen... ökning av fettämnen i blodet... risk för hjärtats kranskärl etc. Vi är inte kompetenta att ställa någon diagnos på kommunalmännen, men lät oss tänka på dem ibland. De har också sina svårigheter. Och i det hemtrevliga samhället Hofors kämpar man vidare mot 25-årsdagen — tack för oss!

■ DE ÄLDRE FÖRR OCH NU

Forts. fr. sid. 13

lighet och serviceanda uppväger de yngres måhända snabbare och effektivare, men ofta oerhört slarviga arbetstakt och uppträdande. Men om nu den nya tiden är positiv i det ena fallet så är den det kanske inte på alla håll och alla fronter.

Jag tänker framförallt på den respekt som mötte den äldre generationen. Det är tyvärr mycket tråkigt att konstatera den brist på takt som tonåringar och mycket unga människor nu visar mot de äldre. Takt är ett led i uppfostran; den bevisar mogenhet och disciplin. Det finns många sekreterarkurser och restaurantskolor, men en skola i konsten att uppträda artigt och korrekt mot den äldre generationen finns inte ännu på något kursprogram.

Man skulle nästan tro att de unga anser sig förlora i egenvärde om de visar vanlig artighet, men i det fallet skulle jag tro att det är tvärtom.

Generationsklyftan får inte vara större än att vi kan slå en brygga av ömsesidigt samförstånd mellan den, och om det bara funnes unga människor i världen så vore det bra enahanda; det får vi väl alla hålla med om.

Marianne Hellmér

I vår föreningsgemenskap står ibland jubileumsprogram på dagordningen. En nystartad föreningsrörelse har inga sådana bekymmer. Men även "färsingar" kan jubilera. I vårt bostadsområde i Stor-stockholm finns en affärsman med mer än vanligt sinne för PR-verksamhet. Samhället är nytt till alla delar. Såväl byggnader som affärsmän. I våra brevlådor hopar sig dagligen massor av reklam och en dag hade den här affärsmannen — som var ny på platsen liksom vi andra — hittat på att fira "ettårs-jubileum", dvs. den tid han hade varit etablerad som affärsman på platsen, ett år. Sådant måste givetvis firas med en trycksak. I detta fall med affärsmannens egen bild — inte som "ettåring" utan som fullväxt affärsman — jämte specialerbjudande om billigt fläsk, konserver, potatis och grönsaker. Dessutom en ballong till alla barn — tack snälla "ettåringen"!

Men vi kom till ett riktigt jubileum, i det fina brukssamhället Hofors, där vi under 20 år haft en lokalförening, Hofors konvalescentförening, med hemtrevligt föreningsfolk. Vi träffades på hotell Bergsmannen, där man bjöd på mat och kaffe, pratade och hade det gemytligt värre tillsammans med ordföranden Erik Karlsson och en stor skara medlemmar, föreningsfolk och myndighetspersoner från olika delar av Gävleborgs län. En sådan kväll grävs det åtskilligt i historiska fakta, samlat i protokollsböcker och föreningspärmar under årens lopp.

Man fick sig till livs hur föreningen sökt ge bättre livsvillkor åt medlemmarna genom åren. En historik genom bl. a. kommunalpolitikens knaggliga terräng, där

TÄNK PÅ
**Hjärt- och Lungsjukas
Blomsterfond**

Postgiro 95 00 11

■ STATUS DEBATT

Forts. fr. sid. 5

Man vet också att arbetsmarknaden skriker efter arbetskraft.

Man vet att det finns många, många handikappade som kan och vill arbeta.

Man vet att både arbetsledare och arbetskamrater på många arbetsplatser har en fördomsfull inställning till de handikappade.

Man vet att det skulle behövas omkring 30 000—40 000 nya arbetstillfällen för att alla handikappade skulle få komma ut i produktionen.

Man vet att de arbetstillfällena finns.

Man vet att få företagare vill satsa på handikappade.

Man vet att kommunerna gjort mest för de handikappade när det gäller arbetstillfällen.

Man vet, att det går utmärkt bra att specialutbilda handikappade inom företagen, placera dem på för dem lämpliga arbetsplatser, där de till fullo kan utnyttja sina kunskaper utan att vara alltför beroende av sitt handikapp.

Man vet att många människor hyser stort medlidande med handikappade.

Man vet att de handikappade avskyr denna för dem onyttiga sentimentalitet.

Man vet att många människor talar om att hjälpa handikappade om de skulle få en handikappad arbetskamrat.

Man vet att få människor i själva verket vill ha en handikappad arbetskamrat, för den egna bekvämlighetens skull.

Man vet att många handikappade sitter instängda på kronikerhem utan möjlighet till ett normalt liv, fastän de är fullt friska å huvudets vägnar.

Vi ska inte ta upp alla de här punkterna till analys. Signaturen slutar med att vädja till företagarna om bättre förståelse samt förordar en lagstiftning, som ålägger företagen att anställa handikappade. Till detta vill vi lägga: mera upplysning också från fackföreningarna på arbetstagsarsidan — signaturen sa ju något om arbetskamraternas inställning!

Status TV visar

II

I förra numret fick vi följa hur Blom kom i kontakt med en f. d. tbc-patient. Han klarade sin hälsokontroll, fick medicin och stannade hemma ett tag. Åter på jobbet kom han att diskutera handikappfrågor med verkmästarn. Här följer ett avsnitt hur debatten om handikappade i jobbet tar fart på Bloms arbetsplats.

På huvudkontoret längst upp. Verkmästarn kommer in, tittar på några ritningar. Chefen sitter och antecknar på ett papper, ser bister ut. Verkmästarn stör honom inte, fortsätter med att titta på ritningen. Slutligen ser chefen upp, ser överraskad ut, liksom han inte märkt att verkmästarn står vid hans stora arbetsbord. Chefen sträcker ut näven efter cigarrlådan på bordet.

Chefen: Ja, där ser Du de nya ritningarna, tillbyggnaden, fin grunka, men var ska man ta arbetskraft? Tänk Du, på 30-talet, då kunde man gå i en lång arbetslöshetskö, klämma på armmusklerna på dom gubbar man tyckte såg kraftigast ut, välja och vraka i kön. Utanför fabriksportarna stod gubbarna på lur, varje morron, för dom tänkte kanske att när dött över natten så att det fanns någon glugg att hoppa in i — he-he-he! (tänder cigarren och blosar).

Verkmästarn: Det var då det. Nu får man lov att röra i sumpen hos arbetsförmedlingen, omskola sjuka och invalider för att täpa till hålen

med i fabriken. På en del håll lär dä visst gå riktigt bra med handikappade.

Chefen: Jag känner de där tongångarna, men som tur är har jag hittills haft en stabil styrka, nästan ett familjebolag, papporna har plockat in sina pojkar därför att de gillat chefen och gärna sett sina barn i jobbet här på fabriken. Den vägen har jag faktiskt fått en del fin arbetskraft. Nybyggnaden kräver emellertid en uppsättning gubbar som måste plockas fram ganska snabbt — jag kan inte vänta på nya barn från jobbarna — här måste göras nåt nu. Vad säger Du?

Verkmästarn: Undrar om inte vi får tänka om. I många år har jag sett på de här problemen en smula ensidigt. Ända tills Blom kom tillbaka från sjukskrivningen... och att det inte var tbc...

Chefen: Var de inte tbc? ...va har då den saken med min nybyggnad i fabriken att göra?

Verkmästarn: Vi kanske kommer dit så småningom. Att Blom inte hade tbc gjorde att han kom tillbaka till oss här i fabriken... men vad hade hänt om han haft tbc... kanske bett om att få komma tillbaka, trots reducerad arbetskraft.

Chefen: Blom är en fin pojk som jag inte skulle vilja mista... en Blom med tbc... reducerad kapacitet... en sån Blom har jag faktiskt inte tänkt på (askar cigarren och ser tankfull ut).

Verkmästarn: Ja, en Blom med tbc... det hade jag heller inte tänkt på förrän Blom själv talar om att han klarat kontrollen... men han verkar ändå ha tänkt lite längre...

Chefen: (hastigt) Den där tbc-n kan vi väl klippa av på en gång. Blom hade ju ingen tbc! Då är det ju inte heller något problem för varken honom eller oss.

Verkmästarn: Riktigt. Blom klarade kontrollen, men det upptäckts ändå 3.500 nya tbc-fall här i landet, årligen. Tbc-n är i dag — kort sagt — inte så "dödlig" sjukdom som tidigare — många av dem som återställt kan bli prima arbetskraft, på heltid och deltid. Och det finns andra handikappade, rörelsehindrade, hjärtsjuka, blinda, hörselskadade — ja även de psykiskt sjuka kan jobba, om man ordnar på lämpligt sätt. Jag har faktiskt tänkt på dom här sakerna de sista dagarna. Blom blev väckarklockan för mej.

Chefen: (tittar en aning ironiskt på verkställaren, lutar sej framåt över bordet och utbrister): Så-å-å-Du menar att jag skulle befolka min tillbyggnad i fabriken med dom där människorna! Om Du inte vore den hedersman jag lärt känna under många år skulle jag säga: vet hut och där är dörren karl! Nu säger jag vänligt men bestämt att ämnet är *slutdiskuterat*. Och tillägger en smula vänligare: För Blom hade ju ingen tbc — eller hur?

Verkmästarn går långsamt ut — chefen fortsätter att blöddra i sina papper.

Senare på dagen. Chefen är hemma. Sitter vid middagsbordet tillsammans med fru och dotter.

Frun: Vi ska inte sitta så länge i kväll. Jag ska på föreningsammans-

— Här ser Du ritningarna till den nya tillbyggnaden, fin grunka, men var ska man ta arbetskraft? På 30-talet hade man en stor kö att välja och vraka i. Utanför porten stod gubbarna på lur och väntade på jobb varje morron.

träde — och (hon tittar på mannen) pappa ser en smula ansträngd ut och behöver kanske vila sej. Sno på med "surkålen" Birgitta!

Chefen: Dä där med "surkålen" var väl mera frågan om mej än maten den här gången. Om sanningen ska fram så är jag verkligen sur — den där verkställaren man har omhuldat kommer med teorier om arbetskraft som jag inte gillar. Så nu vet ni anledningen. Inte ska Du springa på föreningsmöte för mitt ansiktets skull — "surheten" gäller inte er två, så Du kan gott stanna hemma.

Frun: Du förstår jag har lovat hjälpa till med lite grejor för samarbetskommittén för handikappade — dom behöver lite *dekoration* på mötet förstår Du. — Ska Du följa med som "utfyllnad" på programmet?

Dottern: Just lite mera karlar i församlingen — såna som är företagare och verkligen *kan göra något* för dom handikappade, till exempel ge dem ett lämpligt jobb. En slant i bössan är inte nog — bättre med en ordentlig avlöningspåse till de handikappade, förtjänta pengar genom eget jobb. Det är socialpolitik det, pappa!

Chefen: Vad hämtar Du dina lärdomar, om jag får fråga?

Dottern: Inom socialhögskolans elevkår... och så från mamma, förstås, som är *dekurationsfigur* i handikapparbetet. Vi på socialhögskolan rör oss med större vyer: sysselsättning åt de handikappade genom t. ex. *handikappvänlig företagsplanering*. Hörde du pappa!

Chefen: Jaså, är ni experter på företagsfrågor!

Dottern: Ingalunda — vi är inga experter men vi vill gärna diskutera med dej, pappa!

— På socialhögskolan, inom elevkåren, rör vi oss med större vyer, sysselsättning för handikappade genom handikappvänlig företagsplanering. — Hörde Du pappa!

Dagen efter på kontoret. Scenen från gårdagen upprepas. Chefen vid sitt arbetsbord. Verkmästarn kommer in.

Forts. nästa sida

Chefen: Det där Du sa igår om ... ja om handikappad arbetskraft ... var det något ... något mera konkret bakom det resonemanget?

Verkmästarn: (något förvånad) Nog fanns det. Mina tankar hängde inte helt i luften. Men ... ja, jag fick ju helt enkelt inte lov att utveckla dem vidare. Du verkade inte särskilt pigg på ett tankeutbyte om handikappfrågor igår.

Chefen (gnuggar händerna en smula generad): Ja, nu har frågan så smått blivit ett familjeproblem. Man har ju en dotter med sociala ambitioner. Hon talar om "handikappvänlig företagsplanering". Har Du hört talas om sånt?

Verkmästarn: Någonstans ditåt var jag på väg igår. Jag vet nu faktiskt inte om jag vågar gå på — igår lät det inte särskilt lovande.

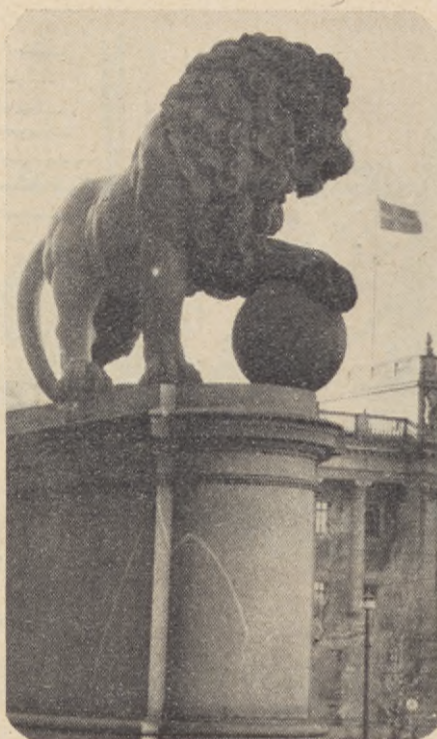
Chefen: Gå på Du! Jag kan nog säga stopp, men visst ska Du få utveckla Dina tankar. Det var dumt av mej igår att klippa av Dej som jag gjorde. Du kan fortsätta där Du slutade igår.

Verkmästarn: Då ska jag kasta fram hela planen, oavsett konsekvenserna. Så här lyder den i korthet: på fabriken nybyggnad ska vi ordna med vissa tekniska anordningar, som behövs för handikappade. Det gäller t. ex. vissa finesser i själva arbetet, vid maskiner och arbetsbänkar, dörrar, hissar golv, ledstänger, signalanordningar, toaletter, anordningar för personer med olika handikapp. Och så ska vi ha en s. k. industrisjuksköterska, en som kan lite av varje, även sociallagar och sånt. Kanske behövs också ett s. k. vilrum, där vissa människor av medicinska skäl kan behöva vila eller vara för sig själva ett tag. Jag tror också att vi i ledningen måste lära oss mera om handikappade.

Chefen: Tror Du att dom kan klara jobbet?

Verkmästarn: Det tror jag säkert. Vi ska utnyttja våra erfarna gubbar, som vi kan sätta in här och där på den nya avdelningen under själva uppbyggnadstiden. Vill Du börja att lansera "handikappvänlig företagsplanering" kan Du räkna med min insats — så långt jag kan.

Chefen: Låt oss då för husfridens skull börja — man har ju en dotter "med sociala ambitioner ... och en fru som är nån sorts "dekorationsfigur" i handikapporganisationen.

Utbildningsbidrag för handikappade i relation till verkliga kostnader

Att utbilda handikappade — ge dem möjlighet att i ökad omfattning försörja sig genom egna arbetsinsatser — tas upp i Kungl. Maj:ts nya förslag om arbetsmarknadspolitiken. Vårt riksförbunds ordförande, riksdagsman Bo Martinsson, framhåller i en följdmotion till förslaget att utbildningsbidraget för handikappade måste avvägas med hänsyn till reella kostnader. Det är inte rimligt att man från annat håll, t. ex. de familjebidrag försvarsutredningen förordar, ska ha högre bidrag än då det gäller utbildning för handikappade, påpekar riksdagsman Martinsson och förordar en höjning i sin motion i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens äskande.

GENOM STATUS FÅR NI AKTUELLA NYHETER FRÅN HANDIKAPPOMRÅDET!

Alldeles utan socialt samvete är jag väl heller inte själv, fast man måste ju ha sina principer företagsmässigt sett ... Jag är ändå glad att Du tänkt så pass långt i den här frågan. Du ska ha tack för din plan ... den ska nog provas.

Nr 833

Av herr Martinsson, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 52, angående riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken, m. m.

Med Kungl. Maj:ts proposition nr 52 har väsentliga förbättringar föreslagits beträffande de sociala förmåner, som kommer den till godo som i enlighet med principerna för den rörliga arbetsmarknadspolitiken genomgår omskolning för att bli bättre skickad för arbetsmarknadens krav. Sålunda har vissa höjningar föreslagits av utbildningsbidragen, men de föreslagna höjningarna uppgår icke till de belopp som föreslagits av arbetsmarknadsstyrelsen i dess anslagsframställning för budgetåret 1966/67 och som i och för sig framstår som tämligen blygsamma. Det kan i sammanhanget anföras att bidragen varken enligt nu gällande bestämmelser eller enligt förslagen uppgår till gällande socialhjälpstandard. Eftersom det ofta rör sig om handikappade människor med särskilda kostnader för olika ändamål orsakade av deras handikapp, har omskolningen för den som omskolas ofta blivit förenad med stora uppostringar. Det förtjänar även omnämnas, att den sittande försvarsutredningen föreslagit familjebidrag vid militärtjänst, som betydligt överstiger utbildningsbidragen. Som arbetsmarknadsstyrelsen anført har utbildningsbidraget i väsentliga delar varit oförändrat sedan 1959. Såväl prisstegringen som den allmänna standardstegringen är goda skäl för den höjning, som arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit.

På grund av det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 52 måtte fastställa utbildningsbidragen i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens förslag i dess anslagsframställning för budgetåret 1966/67.

Stockholm den 31 mars 1966

Bo Martinsson

20.000 personer i USA lever och arbetar med hjälp av konstgjord hjärtklaff

Något helt konstgjort hjärta har dagens undergörare ännu inte lyckats placera in i en levande människa. Även det framsteget är dock på god väg. Och enbart i USA finns det redan 20.000 hjärtpatienter som lever och arbetar med hjälp av en konstgjord hjärtklaff. Lika många eller fler har satts i stånd att fortsätta en tämligen normal tillvaro tack vare en inplanterad *pacemaker*, som sänder elektriska impulser till hjärtat när dess eget pumpsystem tröttnar.

Helt konstgjorda hjärtan väntas

Enligt amerikanska kalkyler kommer in- till 100.000 personer om året att utrustas med sådana konstgjorda hjärtan. Den nyuppfunna typen demonstrerades nyligen i New York av den välkände specialisten Michael De Bakey, ordförande i president Johnsons särskilda nämnd för hjärtsjukdomar. Han sade sig vara säker på att den skulle vara klar att tas i bruk före årets slut. Denna typ är avsedd att anbringas under en kupa utanpå själva bröstväggen och blir därmed lättare åtkomlig om reparationer skulle bli behövliga.

Pacemakern — det riktiga hjärtats "hjälp gumma" är pålitlig

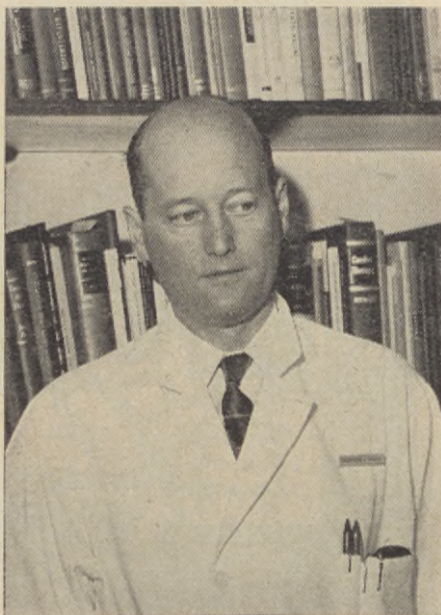
De mekaniska och elektriska hjälpmedel som hittills anlitats för att rädda livet på hjärtsjuka har visat sig mycket pålitliga, men det har ändå förekommit fall som lett till döden på grund av funktionsfel. En undersökning av 54 patienter med *pacemakers* uppvisar ett dödsfall på grund av att mekanismen klickat. Enligt läkarut- sago skulle den patienten antagligen ha dött tidigare om pacemakern inte funnits, och enligt en uppskattning ökar dessa anordningar en hjärtpatients chanser att leva ett år från 50 till 90 procent. Ännu färre är de dödsfall som kan tillskrivas funktionsfel i hjärtklaffar. En tillverkare av sådana uppskattar risken till mindre än 1 på 1.000.

TÄNK PÅ

Hjärt- och Lungsjukas
Blomsterfond

Postgiro 95 00 11

FOLKSAMS REHABILITERINGSRÅD ANSLÅR 55.000 KR. TILL HJÄRTFORSKNING

Professor Gunnar Björck

Folksams rehabiliteringsråd, bildat 1953, för forskning och experiment på rehabiliteringsområdet, har nyligen rekonstruerats och har nu följande sammansättning: generaldi-

rektör Gustav Vahlberg, ordförande, generaldirektör Arthur Engel, professor Sven Friberg, professor Sven Forssman, professor Gunnar Birke, docent Lennart Ljungberg, docent Olle Höök, doktor Erik Bolinder och doktor Seved Apelqvist. Sekreterare är överläkare Bengt Åkerblad och direktör Kjell Gustafsson.

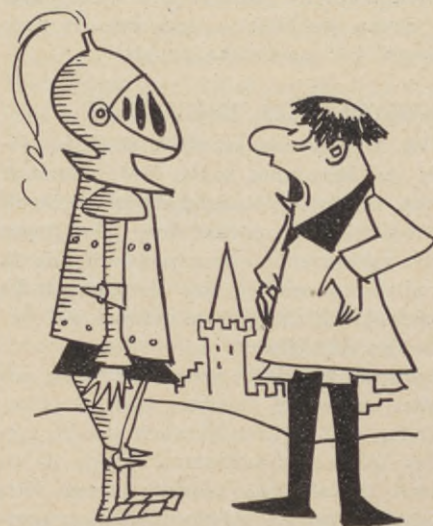

Vid sitt första sammanträde beslöt det nykonstruerade rehabiliteringsrådet att lämna anslag på tillsammans 85.000 kr. Professor Gunnar Björck, Stockholm, som sedan 1961 fått anslag till de forskningar han själv och hans medarbetare bedrivit på hjärt- och kärlsjukdomarnas område, beviljades ett nytt anslag på 55.000 kr. Ett skäl till detta anslag är att mer än hälften av dödsfallen inom grupplivförsäkringen är att hänföra till dessa sjukdomar, vilka blivit en alltmera påtaglig sjukdomsgrupp. Eftervårds- och rehabiliteringsbehoven är här stora anser rehabiliteringsrådet.

Patienten kan själv kontrollera om pacemakern fungerar

En vanlig transistorradio, inställd på kortaste våglängden, har visat sig kunna anlitas för att upptäcka om en pacemaker slutat fungera. Hållen mot patientens bröst tickar den hörbart för varje impuls som går in till hjärtat. Patienterna själva kan medverka till att fel på en pacemaker upptäcks i tid för att bli avhjälpta, om de håller reda på sin puls och omedelbart rapporterar om den plötsligt börjar slå fortare eller långsammare. I regel kan i så fall funktionsfelet repareras innan någon större skada uppstått på hjärtat, säger dr Simon Dack i New York.

Debatt under medeltiden

— Kom ut, om du törs, ska vi göra upp!

Status

ger sociala och medicinska fakta
i lättläst form.

Sömn och sömnmedel

av HENRIC THÖRNBLAD

Avromantisera hjärtat — för oss gäller det allvar

Det görs så många vackra texter om hjärtats oro om våren. För oss med avromantiserade hjärtan — vi som är hjärt-kärlsjuka — är detta en falsk romantik. Vår oro är av annat slag. Allt sedan jag fick veta av doktorn, "att det var hjärtat" går jag omkring med en ständig oro. Hur mycket orkar mitt hjärta? Det är sånt man inte skriver i visor om vår och kärlek. Var finns bot mot min oro — i varje fall inte i popsångarnas vårvisor om kärlek.

Fru med allvarliga hjärtproblem.

Svar: Det verkliga beskedet om Edra hjärtbesvär ges naturligtvis av läkare, som känner arten och graden av sjukdomen. Men vi tycker i alla fall att Eder fråga ger intryck av lite för mycket oro, kanske man rent av kan kalla det en överdriven oro. Kanhända har Ni något att lära av en sjukhistoria, som gäller en med-syster. Det är naturligtvis inte så att Edra problem är exakt lika — hjärtåkommor kan vara av många olika slag — men vi tror att det kan vara nyttigt för Er att ta del av detta. Avsnittet är hämtat ur doktor Lennart Levis bok "Kropp själ och sjukdom". Oavsett Eder egen hjärtsjukdoms art tror vi inte att det skadar Eder egen hälsa att fundera över innebörden i denna sjukhistoria, som inte är uppbyggd "på romantiska grunder".

LÄKAREN OCH "HJÄRTFELET"

Det handlar om ett 21-årigt hembiträde (vi kan kalla henne Eva). Kommer från ett rejält lantbrukarhem. Ordnade förhållanden, uppväxttiden, skolgången och yrkeslivet inte mer problemfyllda än vad som är vanligt. Eva var dock ganska känslig, haft lätt att ta intryck av obehagliga händelser.

Insjuknade 1953 i reumatisk feber, och efter någon tid tillstötte hjärtkomplikationer. Ledbesvären försvann snabbt, medan hjärtkomplikationerna (skada på en av hjärtklaffarna) fortsatte att ge lätta besvär. Eva fick hjärtmedicin på lasarettet där hon vårdades, dock utan att veta om vare sig hjärtefelet eller avsikten med

Mer än vart tionde recept som inlämnas på apoteken upptar ett sömnmedel eller lugnande medel (apoteken tar årligen emot c:a 20 miljoner recept).

Att vi använder så mycket sömnmedel och lugnande medel hänger samman med jäkt och oro, som pressar oss till övermått. Men en annan faktor är antagligen läkarnas relativa frikostighet. Kan läkaren inte inom rimlig tid lösa den aktuella konfliktsituationen, som har utlöst patientens nervösa reaktion, t. ex. penningbekymmer, bostadssvårigheter eller stridigheter på arbetsplat-

sen, ligger det nära till hands att söka dämpa olustkänslorna med ett dövnande medel.

Rätt använda är dessa medel en stor tillgång för läkekonsten. Men de kan också vara skadliga, inte inte minst därför att de verkar vanebildande. Lugnande medel och sömnmedel är viktiga läkemedel, som många människor i eget intresse borde veta mer om.

Sömnlöshet har under alla tider varit ett omfattande och betydelsefullt problem. Så snart en egentlig läkemedelsforskning kom igång och de första läkemedelsfabrikerna växte upp, började industrilaboratorier-

medicineringen. När hon en dag undrade, vad hennes hjärtklappning berodde på, svarade läkaren bryskt att det var "hjärtefelet" och att "ni får ha det hela livet".

Eva fick sitt livs chock. Hon fick intrycket att hon snart skulle dö, struntade i allting, levde i ständig dödsångest. Man försökte lugna henne, och efter några månader skrevs hon ut med endast obetydliga hjärtförändringar. Men tanken på "hjärtefelet" hade slagit rot. Hon räknade med att bli allt sjukare, trodde att hennes dagar var räknade och lade sig hemma i sin säng, som hon under fyra månader inte lämnade ens för toalettbesök.

Den ständiga dödsångesten gav henne

naturligtvis hjärtklappning, och detta ökade ytterligare hennes övertygelse att hon var svårt hjärtsjuk. Hon var totalt invalidiserad, inte på grund av sitt organiska hjärtefel, som var mycket lindrigt, utan på grund av sin ångest för hjärtefelet, eftersom just ångesten gav henne hjärtbesvär. Eva hade fått en hjärtneros som psykisk pålagring till det organiska hjärtefelet.

Det kan nämnas att man med psykoterapi och fysisk träning så småningom botade henne, och att hon nu efter år av psykiskt betingad invaliditet åter lever ett normalt liv, är gift, har barn och är i arbete.

na inrikta sig på att framställa särskilda sömnmedel.

Det första kemiskt framställda sömnmedlet var kloralhydrat. Det tillverkades redan 1832 men introducerades som sömnmedel först 1869. Kloralhydrat är fortfarande ett utmärkt medel trots att det genom sin irriterande inverkan på magslemhinnan i en del fall är mindre lämpligt.

Så småningom kom man fram till en mycket värdefull "sömnmedelsgrupp", barbitursyresömnmedlen. Det första preparatet av vikt kom i bruk i början av 1900-talet. Det var veronal och därefter har man i laboratorierna framställt flera tusen olika barbitursyreföreningar. Endast en mindre del av dem, men ändå ganska många, har nått ut i handeln som sömnmedel, med något varierande egenskaper. Utöver denna grupp finns ett mindre antal kemiska föreningar av annan art, som också har sömngivande (lugnande) inverkan.

I princip är alla dessa medel ganska lika. De skiljer sig från varandra huvudsakligen i fråga om den hastighet med vilken de utsöndras eller bryts ned i kroppen.

De kortvarigt verkande medlen används som insomningsmedel. De ges i relativt stor dos och har snabbmen också snabbt övergående verkan. Flera av medlen i denna grupp används också som narkosmedel. I de preparat som avlägsnas långsamt ur kroppen sitter effekten i följande dag; de "hänger i" och man känner sig dåsig. Mellan dessa båda ytterligheter finns preparat med medellång verkan, (medellång duration) som huvudsakligen är avsedda att ge längre morgonsömn. Det finns också kombinationer, som innehåller både kortvarigt och långvarigt verkande sömnmedel. Av detta framgår att innan läkaren ordinerar sömnmedel måste han göra en ingående och individuell analys av sömnrubbnings art. Då kan man få det medel som passar bäst.

Behandlingen av sömnlöshet är för läkaren inte endast ett tekniskt problem, där det enbart gäller att

Forts. å sid. 16

Vi pratar om...

DE ÄLDRE FÖRR OCH NU

Otaliga gånger har det talats om hur mycket ungdomligare och aktivare den äldre generationen är på alla fronter mot vad den var på 1800-talet. På denna för många så gyllene tidsålder var en kvinna som "icke blivit gift" på överblivna kartan redan vid 25 år, och gammal fröken definitivt vid 30. Hade man hunnit till 50 års åldern ansågs både damer och herrar mycket respektingivande, då var det dags att slå sig ned i frusoffan på balerna och vara de unga flickornas "förkläden". Man var gammal rätt och slätt, ett förhållande som bara måste accepteras.

Ute på landsbygden fanns det gummor och gubbar i små torp på undantag, där de fördrev tiden med att dricka kaffe på bit, väva ullstrumpor och stoppa sjöskumspipor och tälja i näver, icke någon av dessa sysselsättningar var ju att förakta, och många hade hunnit med båten till Landet i väster och skar guld med täljknivar. Så det var ingen regel utan undantag med de gamla förr i världen heller, vi hör ju ofta talas om krutgubbar.

Men i de flesta sammanhang så drog de äldre sig tillbaka och njöt sitt otium, med ett ord vilade på sofflocket och hade inte en tanke på att återgå till något förvärvsliv.

Till både landet i väster och alla övriga länder reser nu de äldre utan en tanke på att bli sittande i någon backstuga. De lever helt och fullt med i svängarna, och de förfasar sig inte nämnvärt över ungdomen i stor utsträckning som man kanske kunde tro med tanke på alla ändrade och uppluckrade förhållanden i samhällslivet.

Men det finns ett ord som jag gärna skulle vilja ha uteslutet ur svenska språket och det är ordet *pensionär*, det ligger något nedvärderande i denna benämning, även om det säkert inte är meningen, som om en pensionerad dam eller herre inte längre vore att räkna med i förvärvslivet.

Och jag tycker att det i många fall verkar tvärtom.

Hur många äldre har inte extraarbete och befattningar av de mest skilda slag, olika hantverk, förenings- och arkivarbete, poster i styrelser och klubbar. För att inte tala om alla dem som har egna affärer, fabriker och firmor, eller dem som är konstnärligt och vetenskapligt engagerade. Författare och musiker pensioneras ju inte, inte heller alla enskilda företagare, och hur många läkare i hög ålder är det inte som ännu är verksamma i tjänsten.

De mest underbara och fina läkare jag har mött har alla varit över 80 år, den äldste var 86, och när han stängde sin praktik i den lilla staden sa han med ett milt vemod i rösten — jag kan inte ta emot någon mer nu för alla mina skåp och instrument är nedpackade.

— Nu ska jag bara vila mig och ge ekorren mjölk i en skål på morgonen.

Detta var en bit av en mycket gammal läkares visdom, någonting som jag tror följt honom genom livet. Ta det med lugn och ro, menade han.

De äldre fördriver ju fritiden så olika. Många vill vara mycket aktiva, gå på kurser och föreläsningar, delta i sällskapslivet. På somrarna reser de utomlands, flyger utan någon oro alls vart som helst i vad författaren Huxley benämner — vår stora sköna värld. I pressen har diskuterats att höja pensionsåldern på grund av att så många vill fortsätta inom sina yrken, men stoppas med kalla handen av företagarna som vill ha ungt folk på alla platser. Varför inte tänka om i det här fallet herrar personalchefer, det kunde kanske vara lönande både för er och de äldre vitala personer ni anställer.

De mest älskvärda personerna är nämligen de äldre expediterna, exemplen är många inom banker, restauranger och affärslivet. Och är det ändå inte så att vän-

Forts. å sid. 7

ÖREBRO

centrum för historisk bergslagsbygd

Planerar för innevånarna — även de handikappade

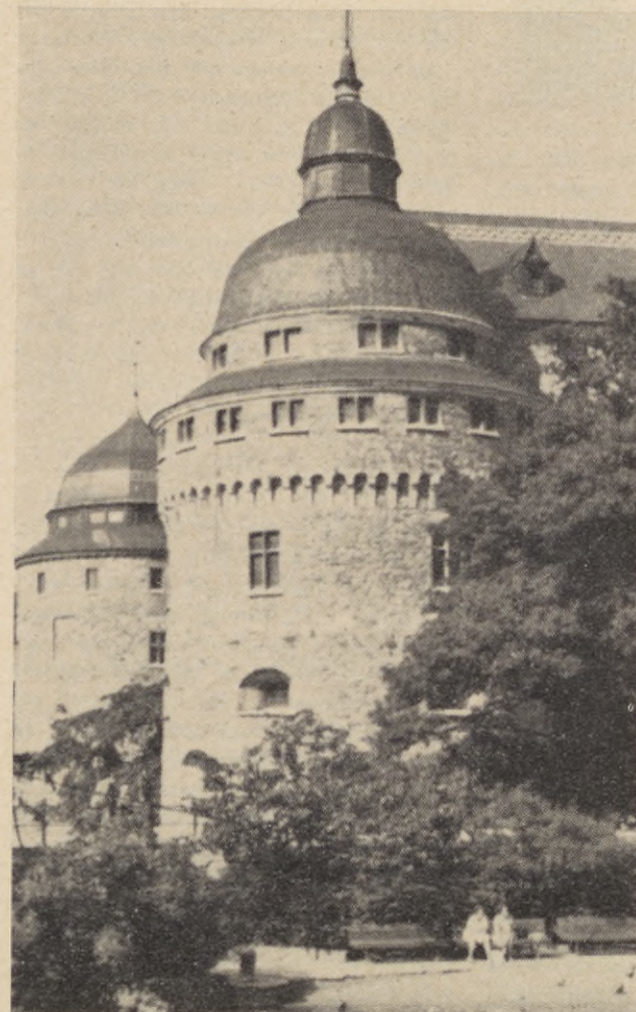
I sällskap med en välbekant RHL-man, kronojägare Alfred Lindahl i Örebro, har Status medarbetare gjort ett blyxtbesök i Karlskoga och Örebro. Med Lindahl, som kan bygden i egenskap av sitt kronojägeri på skilda håll i bergslagsbygden, vid ratten hinner man fånga många intryck. Mer än vad man hinner med i ett sånt här referat. Låt oss här hålla oss till Örebro och upplevelserna där. Vi hade ett årsmöte med Örebro konvalescentförening för hjärt- och lungsjuka. Lindahl släppte bilratten och grep med friskt mod tag i ordförandeklubban för mötet. På samma

sätt som han klubbade vid årsmötet i Karlskoga. Vi har spänstiga kronojägare i bergslagen. De hinner även med den sociala problematiken. I förbifarten sagt är Lindahl sedan åtskilliga år med även i representantskapet för Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka (RHL).

Vi är alltså i Örebro, på träff med för- eningsfolket där, men först något om staden vi rullat in och stannat i, inte långt från stadens alldeles färskas Medborgar-

Engelbrekt, frihetskämpan, blickar ut över en växande stadsbild, väl synlig för dagens framåtsträvande befolkning i Närke.

Örebro slott, en slående kontrast i stadsbilden till den nya bebyggelse som växer fram. Många historiska data är knutet till slottet, t. ex. utarbetande av Magnus Erikssons landslag, början 1347!

us. Till den byggnaden ska vi återkomma. Nu först något om staden Örebro i största allmänhet. Hitorikerna säger att "Örebro stads födelseår låter sig inte exakt bestämmas". Ett brev från Birger Jarl år 1260 tyder på att stadsrättigheter fanns, men från Kristoffer av Bayern år 1446 finns ett privilegiebrev, en bekräftelse på de rättigheter stadens invånare av äldre innehaft.

Naturligtvis kan man inte hoppa över Örebro slott och Engelbrekt utan vidare. Slottet står där än idag, en gång det forntida Örebrohus, som Engelbrekt erövrade 1364. Och ingen människa med vanlig anständighet kan undgå att känna det starka sambandet från historisk tid mellan staden och den karske bergsmannen, som inte fruktade utländska eller inhemska storheter. Självklart att Engelbrekt har sin staty på väl synlig plats, invigd av den glade Karl XV år 1865.

Sedan var det det mera merkantila draget. Glöm då inte att nämna skotillverkningen käre skrivare! Cirka 50 % av landets skoindustri finns i Örebro-Kumla och det var skomakargesällen Anders Andersson som för drygt 100 år sedan "började tillverka skor utan individuell måtttagning". Så inte är örebroborna några "barfotabarn" i skotillverkning räknat, även om bergsmännens hyttor och hamnare historiskt sett bara är kvar i ortens Forts. å sid. 16

"Måndagsträff" i handikapprörelsens nya lokaler i nya Medborgarhuset. Man har gemensamt samlingsrum och dessutom särskilda, mindre expeditioner, där de olika gruppöföreningarna kan handlägga sina interna angelägenheter.

På stora bilden, i mitten, det dominerande Medborgarhuset med alla dess aktiviteter i förenings- och kulturliv. I mindre perspektiv Hjärt- och Lungsjukas förenings egen expedition i Medborgarhuset. Föreningens ordf. Gunnar Pettersson t.v. resonerar med två damer.

■ ÖREBRO CENTRUM...

Forts. fr. sid. 15

namnen. Yrkestraditionen har funnit nya vägar för verksamhetslust.

Men nu raskt över till den mera folk-rörelsebetonade delen av Örebro. Vi sitter i det nya moderna Medborgarhuset, en väldig byggnad som innehåller massor med föreningsaktivitet och kulturintresse. Det har varit många arkitekter inkopplade på det här bygget. Här finns föreningslokaler och hotell, fackföreningsexpeditioner och inte att glömma den stort påkostade Hjalmar Bergman-teatern. Vi är för lite hemma i byggnadstekniska finesser för att kunna beskriva detta Medborgarhus. Av vad vi fått veta framgår emellertid klart att det är fråga om en genomtänkt planlösning för att få fram ett hus för medborgarna, en byggnad i takt med tiden och all den aktivitet på förenings- och kulturplanet vi fått en hastig inblick i.

Det bästa har vi sparat till sist. Även de handikappades föreningsrörelse har fått en hemvist i det nya Medborgarhuset, mitt inne i kärnan av förenings- och kulturaktivitet. Huset är speciellt tillrättat för de handikappade. Sålunda finns exempelvis bekvämlighetsanordningar för handikappade i alla lokalsammanhang, hissar med självöppnande dörrar, alla lokaler är tillgängliga för rullstolar osv. — Det har varit mycket jobb med att få i ordning handikappföreningarnas egna lokaler här i Medborgarhuset, säger Gunnar Pettersson, nyvald ordf. i hjärt- och lungs lokalförening i Örebro. Ett större samlings- och hobbyrum är gemensamt för sex olika handikappföreningar. Dessutom har de enskilda handikappföreningarna egna föreningsexpeditioner runt omkring. Vi läser på skyltarna och ser att t. ex. de hjärt-lungsjuka har en expedition, hörselskadade och döva samsas om en, synskadade och blinda en, rörelsehindrade och ms-sjuka en osv. En kommitté av handikappade med Gunnar Pettersson som ordf. har haft att ombesörja möblering och iordningställande av lokalerna. Arbetet var i stort sett färdigt vid årsskiftet. Örebro stad har ställt lokalerna till förfogande, och bekostat möbleringen. Även hyran, städning och el-ström bekostas av staden. — Och vilka villkor ställer staden för denna givmildhet mot handikapprörelsen?, frågar vi. — Man vill bara att vi ska utnyttja lokalerna, svarar Gunnar Pettersson, och visar oss en lista på de olika evenemang man redan har på gång. Förutom

■ SÖMN OCH SÖMNMEDEL

Forts. fr. sid. 13

under en annan period av dygnet än den som är bäst lämpad för just en själv. Vissa människor, morgonmänniskorna, har mest nytta av att sova på förnatten, medan kvällsmänniskorna har sin bästa sömn senare under natten. Täta omställningar av sovtiden är olämpliga och kan innebära allvarlig fara för hälsan. Särskilt gäller detta skiftesarbetare, i synnerhet som sömnen på dagen inte kan anses likvärdig med sömnen på natten. Dagsljuset, gatubullret och mycket annat inverkar störande.

En annan och vanlig orsak till sömnlöshet är störningar i hjärtats verksamhet och blodcirkulationen. Behandlingen riktas då mot orsaken. Många av dessa patienter kan sova lugnt under natten om de bereds tillfälle att vila en stund mitt på dagen.

Det finns mycket som kan vara orsak till sömnlöshet men i allmänhet är det psykiska faktorer som ligger bakom. Genom att slentrianmässigt använda sömnmedel vinner man i längden inte vad man vill uppnå utan att andra, kompletterande åtgärder sätts in. Sömnmedlen ger efterverkningar, ofta även om

ett bättre samarbete mellan de olika grupp-föreningarna av handikappade har man fina utvecklingsmöjligheter genom att annan föreningsrörelse, ABF, fackliga organisationer etc., har lokaler nära intill i Medborgarhuset. Gunnar Pettersson, som nu tagit hand om styret i hjärt- och lung vill å sina egna och föreningskamraternas vägnar understryka, att det myckna jobbet under det gångna året med lokalfrågan i viss mån varit till men för övrig föreningsaktivitet. Men nu hoppas man att på den nya grunden kunna reparera "förlusterna" för det som inte blivit gjort — om man nu kan tala om "förluster" i så gynnsamma sammanhang!

Återstår bara att gratulera såväl vår egen lokalförening som handikapprörelsen i dess helhet för så goda förutsättningar för föreningsarbetet. Vår lokalförening i Örebro är "gammal i gården", om vi ser till ålder och tjänsteår i vårt förbundsarbete. I bakgrunden finns gott förenings-

välja det lämpligaste sömnmedlet. I de flesta fall räcker det inte med att patienten talar om när eller på vad sätt han har svårt att somna in. Oftast ligger orsakerna till sömnrubbningen djupt och det kan ta lågn tid att finna orsakerna.

En vanlig anledning till sömnlöshet är t. ex. att man försöker sova man använt preparat med kort verkan. Om läkaren i stället kan lösa konfliktsituationen blir resultatet att man bl. a. sover "bättre".

Men rätt använda är ändå sömnmedlen en utmärkt medicin för fysiskt och psykiskt sjuka. Och ur medicinsk mening behöver man inte vara svårt sjuk för att man vill sova lugnt med hjälp av tabletter. Livets problem kan bli oss alla övermäktiga och vi längtar då till en vederkvickande nattro. Och en god regel är, att man inte skall överdosera, ta fler tabletter än som föreskrivits. Då får inte vårt omedvetna någon chans att hävda sig. Det är sömnen och drömmarna som hjälper oss att klara av den vakna tillvaron. Man skall inte ligga vaken på nätterna. Tänk på den äldre Eddans ord:

"Oklok är han, som icke kan sova av oro och ängslan för allt. Då morgonen gryr är han matt och maktlös, men mödan står åter än."

folk, t. ex. Charles Andersson, gammal kämpe i vår förbundsstyrelse, som numera har nog av sitt jobb som inspektör vid arbetsförmedlingen, stadsfullmäktigeledamot m. m. i den framåtriktade staden Örebro. För Charles, som i det tysta backat fram det här föreningsprojektet bakom kulisserna, måste det kännas särskilt skönt denna årsmöteskväll att se sin egen förening bofast under nytt eget tak. Han fick också sin erkänsla i form av en tavla från föreningskamraterna och härtill är han föreningens hedersordförande. Vi tycker detta var en välförtjänt utmärkelse även om vi i princip inte är så förtjust i hyllningar och långa tal. Här var det mera av känsla, mindre av ord. Och som bekant kan en bra bild — i detta fall en vacker tavla av en av Närkes kända konstnärer — säga mer än tusen ord. Och till den lyckliga lösningen av lokalfrågan ska slutligen bara understrykas, att det här — att ha eget tak i ett handikappvänligt hus — är något man önskar många fler av våra föreningar landet runt. Slut från Örebro. S. H.

Djurskisser

I

Vad är det
som glimmar till
på gölens yta.
Jo,
broder vattenspindel
som skräddar snabbt
och har
så lätt att flyta.

II

Rara humla
syster Siv
hon avskyr
bråk och kiv.
Humla, humla
brumla, brum
i mjuka
kalkars rum.

III

Fågeln,
den bespottade,
grå —
lika fin
som alla
andra fåglar små.

IV

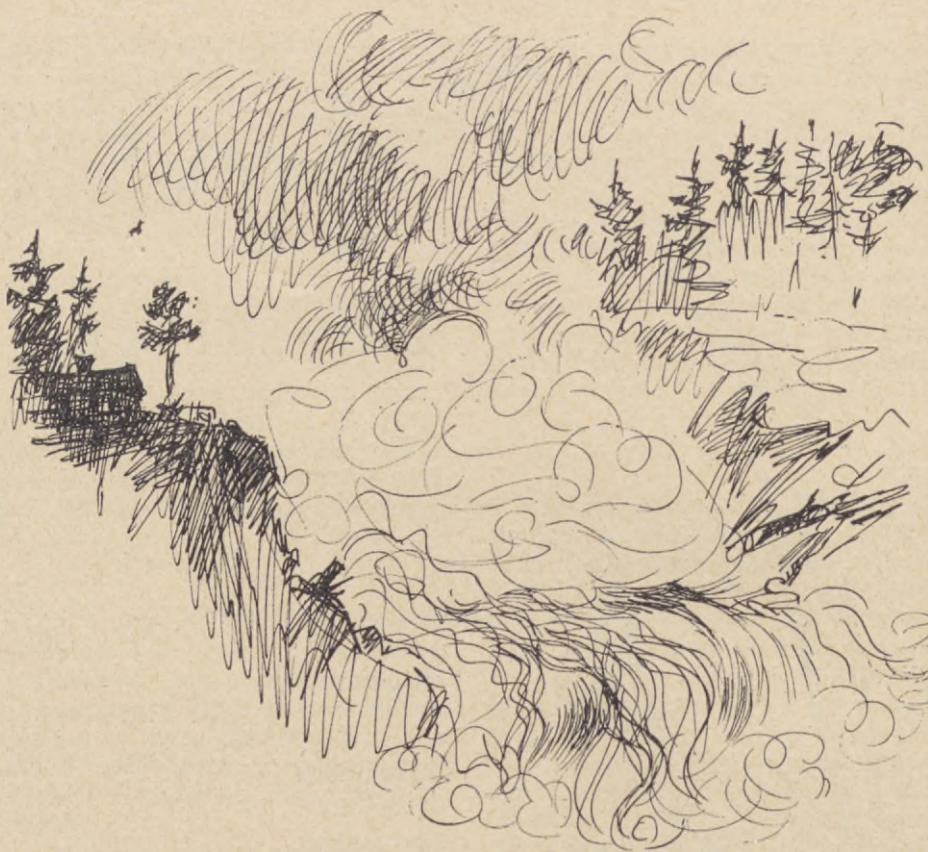
Så snabb,
så vig och fin —
så länge
du slipper capen
broder hermelin.

TOR BERGNER

Text: KI-LO-WATT

Teckningar: SVEN BJÖRNSON

”Jumpa-Lill” och samhällsplaneringen

En värmlänning, sm förirrat sig till våra trakter berättade att han i Åkroken kommit in i skgvaktarbostället. Åkroken var det ställe, där älven krökte sig, som en katt skjuter rygg, och vattnet sprutade i lätta dimmor upp mot de branta stränderna. Just vid älvkröken låg skogvaktarbostället. Där kom värmlänningen in. Ingen vuxen människa fanns hemma den dagen, men på golvet låg en liten unge och kravlade. Vid åsynen av värmlänningen började plötsligt ungen på sitt spåda tungomål ösa på med svordomar mot den okände besökaren. Förskräckt av denna grovkornighet hos ett litet barn slog värmlänningen hastigt igen dörren: — Han svor så eländigt ”den lelle”, sa värmlänningen, då han med en rysning berättade om sin upplevelse nere i bygden. Ett sånt okristligt beteende hos ett litet barn hade värmlänningen aldrig träffat på i sitt liv. Och han var ändå den som tittat in i åtskilliga stugor i vårt avlånga land. För han var en som trampat många mil skogsvägar från Värmland och ändå upp till Torneträsk.

”Den lelle” var i själva verket ett flickebarn, men det hann aldrig den förskräckte värmlänningen uppfatta. Och flickan behöll sin robusta stil, växte upp vid den fräsande Åkroken, där vattnet dundrade som åska och umgänget till största delen var timmerkarlar med yxor på vintern och flottare med båtshakar på sommaren. Ingen la sig i hennes uppfostran. Mamman satt jämt med hopknipen mun, miljöskadad och missanpassad i sitt äktenskap. En köpmannaflicka från en stad söderut, van ett lenare klimat och mjukare tungmål. Ung och obetänksam hade hon i romansen med den robuste skogvaktarn trots sig få uppleva nån sorts Selma Lagerlöfs romantik på en herrgård. Annat blev det i Åkroken. Det hotfulla dånet från älven hade gett henne kronisk huvudvärk. Skogvaktarfrun skötte sina sysslor, mekaniskt, talade ytterst sällan, men skrev desto flitigare till sina släktingar. Det var ingen i bygden som fick så många brev som hon.

Flickan hade inte mycket att hämta hos modern som levde i sin brev-

värld. Och faderns mustiga svordomar var därför som musik i hennes barndom, då han vrålskrattade i köket och hade mörrongymnastik

På golvet satt ”den lelle” och svor så eländigt mot den okände besökaren.

med flickan, som han på alla sätt ville utveckla i fysisk styrka eftersom han inte fick någon son. — Hon skulle "fan tamme" inte bli nån sån där surhöna som värpte bara ett ägg och resten av livet satt i finrummet och skrev brev, sa skogvaktarn ibland, då han satt med flottkarlarna och spelade tjuguet i flottstugan. Det var då han smakat en styrketår tillsammans med gubbarna. Det var bara då han röjde något av vad han innerst inne tyckte om sin livsledsagerska, men i vardagslag sa han aldrig ett ont ord om hennes tystnad och flitiga korrespondens med släkten i stan. Aldrig ifrågasatte han heller vad alla dessa brev kunde innehålla. Han skötte sitt och hon fick hålla på med sin brevskrivning.

Men flickan var stadd i rask utveckling, rent fysiskt påhejad av faderns gymnastiska drill i köket varje morron. Hennes kroppsliga förtjänster var det inget fel på. Beträffande den psykiska sidan var det nog så magert med utvecklingsmöjligheterna. Men buntar av tidningar och böcker av växlande kvalitet och innehåll letade sig upp till Åkroken. Flickan studerade flitigt alla annonser om böcker och läsbart, rekvirerade och läste planlöst om indianer, grevar, guldgrävare och gangsterliigor och allt annat underligt som rörde sig ute i världen. En och annan s. k. bättre bok hittade naturligtvis också vägen till henne, men mest var det nog gottköpslitteratur och veckotidningsromantik för hela slanten. Skogvaktarflickan var nu 16 år, Sonja hette hon, men kallade av timmerkarlarna för "Jumpa-lill" och att hon fick det smeknamnet hade sin särskilda historia.

En kväll, då skogvaktarn satt och dunkade kort med timmerkarlarna i flottstugan, fick han idén att bjuda på nån sorts underhållning med kvinnligt inslag. Som en kontrast till det entoniga dunkandet med kortlapparna i långbordet. Skogvaktarn slängde kortleken i väggen och sa till gubbarna, att nu skulle det bli underhållning av bättre slag. Han ställde sig i dörren och blåste i en visselpipa. Och om en stund kom hans välsvarvade dotter, iklädd en luftig klänning, som liknade en krinolin. Sonja flyttade undan lång-

bordet så det blev plats på golvet och utförde sedan en solodans med sång för gubbarna, som satt intill väggen och beundrade den charmiga uppenbarelsens vickiga rörelser och teknik med sång och kropp i ormig, tjusande harmoni. Hon sjöng om flickan som var "ett underligt snille, för sno och jumpa det var det enda hon ville".

Sedan kallades hon rätt och slätt för "Jumpa-lill" av karlarna, som då och då fick njuta av hennes solodans. Någon dans med karlarna själva var det aldrig fråga om för "Jumpa-lill" höll distansen enligt parollen: se men inte röra. Hon var "artist" och de fick nöja sig med beundran på distans hade hon lärt av sina böcker.

Om flickans uppfostran talade aldrig föräldrarna och ingen vet vad det hela slutat om inte en högre potentat från Domänstyrelsen en dag kommit på s. k. inspektion till Åkroken. Nu gällde den högre potentatens ärende inte familjefrågor. Han skulle titta på skogen och forsen och värdera möjligheterna för ett kraftverksbygge. Men han tittade

in i familjelivet också och menade att det måste finnas utvecklingsmöjligheter, långt utöver gottköpslitteraturen, veckotidningarna och slagdängorna, för "Jumpa-lill". Mannen från Domänstyrelsen, som var en samhällsplanerare av stora mått, efterlyste ett "system" i Jumpa-lills utveckling. För flickan var utan tvivel ett "råämne" med stora utvecklingsmöjligheter.

Skogvaktarn fick mer än lovligt trist sedan Jumpa-lill lämnat Åkroken för skolor och utveckling enligt Domänstyrelsens påbud. För skogvaktarfrun höll sig till sitt brevskrivande i finrummet. Skogvaktarn var hänvisad till umgänge med enbart karlar, men som tur var fick han en mängd jobb med förplaneringen till kraftverksbygget, så sorgen efter Jumpa-lill höll sig som en visnen höttapp invärtes, utan större möjligheter att få tid att utveckla sig till allvarigare psykologiska konflikter. Efter någon tid, då kraftverksbygget kom igång på allvar, fick skogvaktarn förflyttning, fick inomhusjobb, och i den vevan blev också skogvaktarfrun mera talför. Staden var hennes rätta miljö och i staden

Forts. å sid. 20

Flottkarlarna bjöds på extra underhållning, solouppvisning av "Jumpa-lill" med dans och sång i skön harmoni. Hon var "artist" som beundrades på "distans" enligt böckerna.

Pristagare

till Status bildkryss nr 3

Pristagare:

1:a pris, kr 25:—, Else Landén, Härads-
vägen 10, Huskvarna.

2:a pris, kr 10:—, Ruth Hansson, Brits-
arvsvägen 7 A, Falun.

3:e pris, kr 5:—, Verner Augustsson,
Stålsberga, Arvika.

Lösning:

E — BY — I — GALLER — ANS —
HAND — SKIDA — FLASKA — IN —
FARTEN — AN — DEG — EDDAN — L
— L — AL — ELEV — LEKPLATS —
SVAG — BRA — NARIGA — R — C —
REVV — N — F — TIGER — OCH —
EN — LAT — ASTNAR — CYAN —
OHYRA — KOS — HÖKKLO — MÄSAR
— KORA — SAAB — E — SPALT —
TROLLK — ERLAGD — LE — I — OK
— BEDER — A — PLANETER — TA —
AND — AVSLUT — EG — TIK — GT
— BALANS — KORINT — DAN — P —
TAL — VÄRK — DIKE — BETALARE
— GASOL.

■ "JUMPA-LILL" OCH...

Forts. fr. sid. 19

fanns den skola, där Jumpa-lill be-
drev energiska studier för att beklä-
da lärdomens höjder. På samma sätt
som hon tidigare med sin fysiska
spänst bestigit alla bergtoppar runt
Åkroken. Att skogvaktarn accepte-
rade staden istället för Åkroken be-
rodde uteslutande på att han kom
närmare sin kära dotter, Jumpa-lill,
som fortfarande ägnade sig åt mor-
rongymnastik i köket under hans
befäl. Trots att hon nu blivit en
mycket fin dam. Bakom denna lyck-
ligare kombination för skogvaktar-
familjen stod naturligtvis Domän-
styrelsen med all sin makt att ordna
förflyttningar av skogstjänstemän,
Domänstyrelsen är inte alls så ensi-
digt inriktat på skogar och kraft-
verk som den oupplyste medborga-
ren kan tro. Den som läser den här
historien behöver inte tvivla på den
mänskliga värme och omtanke om
de enskilda människorna man aldrig
möter i någon högre grad i redogö-
relser från ämbetsverk. I den me-
ningen är detta en mycket ovanlig
bilaga till en verksamhetsberättelse.

TRIVSAMT HEMMA...

— Du har väl inte ställt det fuktiga glaset
på bordet utan att sätta något inunder?

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Skinn, läder och pälskinn för alla ändamål.

Verktyg och tillbehör för skinn- och läderarbeten.

Arbetsatser i rikhaltig sortering.

Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 30 färger.

Väskhandtag i pärlbambu, rotting, trä och metall.

Mosaik i olika utföranden.

Pärlor och Stenar av trä, glas, kristall och metall.

Halsbandslås; Broschnålar och Manschettknappmekanismer
i olika utföranden.

Silvertråd och silverplåt i olika former och dimensioner.

Tänger för trådarbeten.

Begär prislista och prover. Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp.

Firma SUNE ENGLUND, Örebro

Klostergat. 18, Postbox 266
Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

STATUS BILDKRYSSENS

JAG FÖREDRAR ATT BE OM DIN HAND ÄN ATT AVVERKA SKOG

JÄNT-BART

MERA GAS I OESTE-TISKT

OVIG

SKILDRAR UPPSÄLALIV

EN FILLMENS HE-MAN

T OVD KÄKE BYTER MÄLSNÖKE

GRÄS

LEVER OÄR ÄR SCHAC BRÄDA

GÅR VID JAKT

SLO' OFTA KUBFORM

UTBILDAD HORTONOM

KNYCKA BOND-FOLK

YSTER DUV-SKYTTE

FÖR FINT SOM SNUS

VRED MYNT PÅ ISLAND

INTE SÄ HET

SPAR-TRÄD

DEL AV REA-LEN

TAGIT ANNAT ÄR PÅ SLÄP

SELAS

DYKER BÄA LADE PÅ NOG

LAUREL MEN

HAR DRE-JAREN BRUK FÖR

FINNS FÖR ÅSKA TRAFIK-BOLAG

PIMPLA GER UPPHÄLLE

GÖR SOLEN DRI-VAN

ÄR INTE BY-PÄCKAN

SMILA PRA-LIN

KANSKE I KUPA

GER SÄMRE SIKT BÄN-DÄDE

GÄR-DEN

FÖRE S

BRUKAS DRAS PÅ MOR-SÖNKULAN

ÄR INTE BY-PÄCKAN

SIM-OR-GAN

NÖTER ASSAR

JÄR-MER HAND

ÄDER PERS. PRON.

SÄTT ATT FÄRDAS

VAN-KA BUSE

OND KANON-SKOTT

KAN BRÄNN-SÄR BÖRRAS

HAR SKILJE-DCM-STOL

LEVER INGEN LITAN

DA-LANDE ORD

INGÄR I BE-GRÄVNING

MIÖLK-ÖR-PÄCKNING

nr 5

Namn

Adress

Postadress

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, Stockholm 3, tillhanda senast den 10 juni. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrev vara märkta "Bildkruss nr 5". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status augustinumner.

SVERIGES BOMÄRKE

Bilderna illustrerar några av Nordiska museets senaste utställningar.

Text: Nils-Eric Björsson

När Artur Hazelius sommaren 1872 färdades i Dalarna, överraskades han "av den styrka med vilken egenheterna i folkets seder började utjämnas. Han noterade hur man fortfor att "med växlande id ur gravarnas gömslen — — — frammana stenen, bronset och järnet, vilka ännu efter hundratal av år möjligen kan avlockas jorden för att tala till forskaren, samtidigt som man förbisaåg det bräckliga material som är ägnat att sprida ljus över vårt folks seder under de senaste förflutna århundradena — — — Här var ingen

tid att förlora genom ordstrider och meningsbrytningar om sättet att gå till väga. Kunde man ej gripa verket an oberoende av varje myndighet och därigenom slippa utsätta sig för äventyret att företaget kvävdes i sin födsel"

Hazelius lät inte någon tid gå förlorad. Året efter öppnades Skandinavisk-etnografiska samlingen i Trädgårdsföreningens södra paviljong vid Drottninggatan i Stockholm, 1874 den andra paviljongen,

1877 två våningar vid Drottninggatan och 1878 ett stort reklamnummer på världsutställningen i Paris, där Hazelius presenterade svenska folkdräkter i autentisk miljö. Dessa "livslevande tavlor" fängslade publiken och journalisterna lika mycket som förebilderna hemma i Stockholm, rapporterades det. "Om vi i Frankrike ägde ett dylikt museum, skulle ett enda besök lära oss mera av sedernas och dräkternas historia än ett halvt års studerande i digra böcker", hette det bl. a.

År 1880 fick Skandinavisk-etnografiska samlingen namnet Nordiska museet.

I ett nyutkommet häfte från Nordiska museet redogör Hans Hansson för Nordiska museet och framtiden. Han tecknar först ett perspektiv bakåt i tiden.

Artur Hazelius är den nordiska museivärldens store PR-man, säger han. Snabbt och effektivt redovisade Hazelius sin verksamhet i utställningar, publikationer och dagspress. Han kunde också konsten att ordna kortfristiga krediter med sig själv och sin idé som säkra tillgångar. Sina talanger i det här avseendet fick han framför allt tillfälle att visa när det gällde finansieringen av museibygget på Lejonslätten. Han fick städer och socknar runt om i landet att bilda kommittéer, sm på basarer och soaréer samlade medel till byggnadsfonden. Genom att starta ett pennignotteri — det kom att ge uppslaget till våra dagars statslot-

Gratulationsmotiv från 1880-talet. "Grejen" går att fälla upp och kostade på sin tid en hel krona.

Från en stolfabrik i Småland. T. v. i bakgrunden färgrivning. Oljemålning av Herman Norrman 1891.

teri — fick förverkligandet av byggnadsplanerna den verkliga skjutsen.

Industrialismen svepte in över landet och det var resterna från det gamla traditionssamhället med ståndsrepresentationen, skråväsendet, bysamfundet, som Hazelius ville rädda för forskningen: husen, bohagen, dräkterna. "Museitanken föddes i en rent folklig miljö, och Hazelius ansåg själv att allmogeadelningen med dess utpräglat nationella föremålsbestånd var samlingarnas huvudavdelning", säger Hansson. Men också avdelningen för de högre stånden kom att omfatta ett imponerande bestånd: museets samlingar av möbler, inventarier och dräkter som tillhört adel, präster och borgare är de största i Norden.

Målarlärning, ur *Söndags-Nisse*, årgång 1871.

För inte så länge sedan såg man med förakt på Hazelius utställningsteknik, hans interiörer och tablåer och man tog främ ordet panoptikon. Nu inser man behovet av dessa interiörer och tablåer lika väl som systematiska utställningar, interiörer med dräkter lika väl som dräktgallerier och dräktparader, möbler i sin miljö lika väl som möbler i rader som berättar om stilutveckling. Nordiska museet är fyllt av saker och ting från samhällslivets, arbetslivets och hemlivets alla funktioner och av kunskap om allt detta, konkluderar Hansson.

Överst soldatflaska, s. k. bulkruka, modell 1865. Under kvartsstop, krönt 1857.

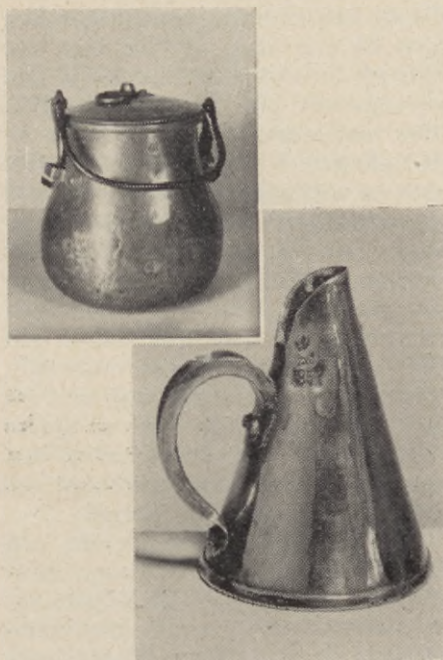
Han redogör så för den intensiva insamlingsverksamhet som för närvarande råder. Nu gäller det att samla in föremål, data och bilder som kan belysa industrialismens samhälle. "Nordiska museet ska meddela kunskap om hur ändrade materiella betingelser ingripit och ingriper i människans liv i hem och skola, i arbete och under fritid och hur det svenska samhällets yttre gestalt förvandlas", som artikelförfattaren säger.

◇

Arbetsområdet är väldigt och forskaren har ännu det mesta ogjort. En god tillgång är alla i museets arkiv insamlade data och fakta i form av uppteckningar, beskrivningar, uppmätningar och avbildningar från 90 års fältarbete — från industrialismens genombrott till vår egen tid. Ett utmärkt hjälpmedel för tvärforskning rörande den yttre samhällsutvecklingen har man fått genom värdefull donation av 25.000 flygbilder av svenska samhällen från tiden 1927—1939, rapporterar artikelförfattaren och uttrycker önskemål om försöksstationer i olika delar av landet för att museet kontinuerligt ska kunna följa de snabba förändringar som sker.

◇

Artur Hazelius har visat sig vara helt modern i sin uppfattning om hur ett museum ska arbeta och presentera sina samlingar, säger Hansson avslutningsvis. I andra fall

har tiden ridit förbi honom, menar han.

Skansen, som ju också är en skapelse av Hazelius och Sveriges mest besökta museum, representerar enligt någras mening en föråldrad idé. "Skansen utformades som en naturlig konsekvens av Hazelius tablåer", säger Hansson. "Eftervärlden har gått ett steg längre och kräver att gamla hus bevaras i sin miljö, och museerna har skaffat sig gårdar i olika delar av landet. Nordiska museet ska för sin del satsa på Svindevik, Tyresö, Julita, Härkeberga och Matsgården. Där kan i bil- och fritidsepoken besöksiffrorna mångdubblas."

■ TAGRESA

Forts. fr. sid. 75

Plötsligt reste han sig från bänken grep resväskan och sprang ut på plattformen. Tåget satte just igång då han hoppade av.

Han hade aldrig förr varit i det lilla stationssamhället, men han hittade snart ett pensionat där han fick ett rum på övre botten — ett litet rum med ett fönster som vette mot en bakgård med ett stall. Han lade ifrån sig resväskan och portföljen på en stol och gick fram till fönstret. En ungefär femtonårig pojke stod vid stallväggen och pratade med en något äldre flicka. Pojken såg förvirrad ut, flickan fnittrade. Hon gick in i stallet, och pojken följde strax efter. Solen stekte rakt in genom pensionatsfönstret. Det var så öppet det kunde bli.

Han vände ryggen åt fönstret, slängde sig på sängen och föll nästan genast i tung sömn.

Sent på kvällen vaknade han av att det regnade in genom fönstret. Han gick upp och stängde det. Sen lade han sig ovanpå sängen igen och somnade nästan omedelbart.

Följande morgon regnade det alltså.

Schacklösning

Lösning till H. Holms schackproblem

Uppgiften är en s. k. "dragpliktare" dvs. om svart vore vid draget, så blev han efter 1. —, Kc6 mattsatt med 2. Se7. Vit har emellertid inget väntedrag för att kunna framtvunga ifrågavarande fortsättning och måste därför lägga om spelet: 1. e6! Kc6 (nu duger inte längre 2. Se7, ty Sd6 är ogarderad, men i stället har bonden garderat fältet d7.) 2. Lb7+. En liten men trevlig poäng!

TÅGRESA

novell av GUSTAF RUNE ERIKS

Redigerat av
A. HILDEBRAND

När han steg på tåget vid Östra Station var han trött och kände sig främmande och likgiltig för det som hände omkring honom. Det var en lördagseftermiddag i slutet av juni och följaktligen ganska mycket folk med tåget: jäktade affärsmän, behärskade, svala kontorsfröknar, unga män av typen fotbollsspelare, flickor i tonåren med färggranna klänningar och förment blaserade ögonkast, äldre män och kvinnor med trötthet eller meningslöshet i blicken, några lantbrukare på hemväg från staden, med frisk ansiktsfärg och jordiskt säkra rörelser, samt slutligen en torghandlerska som tycktes ha genomskådat livets illusioner — hon köpte en seriebiljett, på vilken hon skulle åka tio gånger fram och tillbaka.

Han satte sig på en ledig plats mittemot torghandlerskan som just ögnade igenom en eftermiddagstidning. Han lutade sig bakåt och slöt ögonen, höll faktiskt på att slumra till då han hörde en järnvägstjänsteman ropa Tag plats! Tåget rullade ut från stationen. Han tog upp en bok ur portföljen och försökte läsa. Men efter att med svårighet ha kommit igenom åtta rader insåg han att texten var för tung för hans uttrötade hjärna och lät boken sjunka i knät.

En ungefär tretti års man i arméns uniform kom fram och hällde upp vatten ur en karaffin som förvarades i ett ställ på väggen. Mannen var fumlig och spillde ut vatten på golvet, och då han skulle se efter hur mycket han spillt råkade han trampa på en kartong med bakeser som torghandlerskan optimistiskt hade ställt på golvet bredvid sin plats. Mannen blev röd i ansiktet och tänkte be om ursäkt, men så såg han att torghandlerskan ingenting märkt och gick skyndsamt därifrån.

Tåget hade fått upp farten och rusade nu genom förstäderna. Snart var man ute på landsbygden: gran-

skog, sädesfält, björkskog, stubbåkrar, en långsmal sjö och så granskog igen. Han såg en förfallen koja invid en mjuk äng där ett sto med sitt föl stod stilla och betraktade det förbirusande tåget. Den långsmala sjön kom fram igen — eller var det kanske inte samma? I en berghäll vid stranden hade man fäst en trampolin.

Torghandlerskan vek samman tidningen, lutade sig tillbaka och lät ögonlocken falla igen. Men så ryckte hon plötsligt till och öppnade ögonen. Hon tog upp en portmonnä av jätteformat ur en väska och hällde ut en massa silvermynt i knät. Om sorgsfullt räknade hon igenom mynten två gånger. När hon övertygat sig om att det stämde lade hon tillbaka dem i portmonnämen råkade därvid tappa ett par mynt på golvet. Hon böjde sig nästan fågel snabbt efter dem, och när hon funnit dem började hon åter räkna. Då hon äntligen var klar satte hon igång med att läsa tidningen på nytt.

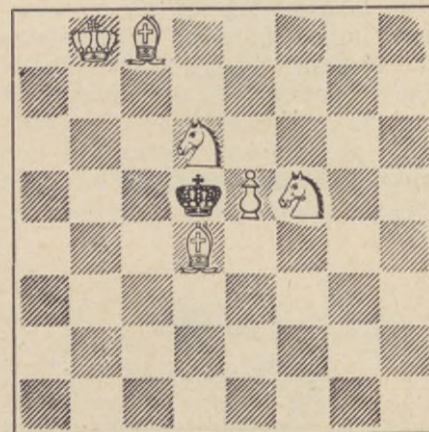
Han kände sig med ens alldeles klar i huvudet. Han öppnade boken för att läsa men slog genast igen den igen då han insåg att han inte var klar på det sättet. Istället tände han en cigarett och lät blicken glida över medpassagerarna på andra sidan gången. Vid det öppna fönstret satt en medelålders man, fet, med grånat hår och ett obehagligt överlägset uttryck i ansiktet; han var mycket välklädd och hade hängt sitt paraply över det neddragna fönstrets kant; han rökte cigarr och läste en tidning. Ängar, sädesfält, björkskog. I stigningen upp mot ett hus gick en kvinna med en pojke vid sin sida. Pojkens vänstra ben var avtaget vid knät, byxbenet var uppfäst med en säkerhetsnål...

Tåget rusade vidare, vidare, och han kände sig klar i hjärnan, inregistrerande. Ängar, backslutningar, sädesfält, skog, en sjö, hus, människor, åkrar i träda. Tåget hade

PROBLEM

av Helmer Holm, Sandviken

Original för "Status"

Matt i 2 drag.

Helmer Holms älsklingshobby är att komponera miniatyrer, dvs. schackproblem med högst 7 pjäser. Här återger vi en liten trevlig sak, som sandviksbönan komponerat för vår tidskrifts läsare. Lösningen återfinns på sid. 23.

kört förbi flera stationer. Äntligen stannade det. På en bänk vid stationshuset satt två flickor. Han såg hur den ena av dem hastigt ställde ifrån sig en bastant käpp bakom stupröret invid bänken. Han betraktade henne noggrant. Hon satt där bredvid den andra flickan och såg ganska glad ut. Han märkte att hon höll sitt ena ben en smula egendomligt och gissade att det var stelt. Kanske satt hon där och tänkte att tågpassagerarna trodde att hon var en alldeles vanlig frisk flicka? Käppen stod dold bakom stupröret. Tag plats! Vidare. Granskog, björkskog, svartgråa åkrar mitt i grönskan, en klunga hus — en by.

Bredvid den välklädde affärsmannen satt en ung man av typen fotbollsspelare. Han frågade affärsmannen vad klockan var men fick inget svar. En ung slank flicka gick förbi i riktning mot plattformen. Han såg på henne och kom att tänka på en flicka han hade träffat i Visby för flera år sen och aldrig återsett.

Ulfshytte Rödfärg

Färdigkokad av äkta Falu-rött, efter gammalt beprövat Dala-recept, av fackmän erkänd som en av marknadens förnämsta, tjock täckkraftig färg speciellt tillverkad för pensel, med 5 % inkokt linolja, samt förstärkt med plastbinder.

I FRIA TRÄFAT
om 125 kg nettov. pris pr fat 115:—

I FRIA PLÄTFAT
om 60 kg nettov. pris pr fat 57:—

I FRIA PLATBURKAR
om 34 kg nettov. pris per burk 35:—
" 14 " " " " " 15:40
" 5,5 " " " " " 7:15

Knutbrädsfärg tillverkad av äkta linolja (vit)

I FRIA PLATBURKAR
om 5 kg pris pr burk 20:50
" 10 " " " " 40:50
" 20 " " " " 80:—

Portfärg (svart)

I FRIA PLATBURKAR
om 5 kg pris pr burk 13:50
" 10 " " " " 26:40
" 20 " " " " 49:75

Takfärg för plåt och masonit (rost-brun och grön)

I FRIA PLATBURKAR
om 5 kg pris pr burk 21:50
" 10 " " " " 42:50
" 15 " " " " 63:00
" 40 " " " " 166:00

Dalbränd stubbtjära

I FRIA PLATBURKAR
om 3 kg pris pr burk 10:20
" 5 " " " " 16:00
" 15 " " " " 38:60
" 25 " " " " 63:85

Impregneringsolja (grön)

I FRIA PLASTFLASKOR
om 5 lit. pris pr st 16:25
" 10 " " " " 32:—

I FRIA PLATKÄRL
om 20 lit. pris pr st 63:—

Impregneringsolja (brun)

I FRIA PLASTFLASKOR
om 5 lit. pris pr st 13:50
" 10 " " " " 25:—

I FRIA PLATKÄRL
om 20 lit. pris pr st 48:—

Ladugårdsfärg för invändig målning av ladugårdar, höns- och svinhus m. m. (vit)

I FRIA PLATBURKAR
om 10 kg pris pr st 18:65
" 20 " " " " 36:50
" 35 " " " " 62:—
" 60 " " " " 97:—

RÖDFÄRGSPENSEL

Nr 18 pris pr st 5:75
" 22 " " " " 8:00

TJÄRBORSTE s. k. hornsugga
pris pr st 4:20

samtliga ovanstående förpackningar, gäller nettovikt.

Rekv. för omg. eller senare leverans, priserna gälla rent netto med av oss betald varuskatt, order överstigande Kr. 30:— sändas fraktfritt Eder närmaste järnvägsstation. Vår nya färgkatalog bipackas varje order samt sändes gratis och franco på begäran. Vårorna exp. mot efterkrav. Vid order var noga med att utsätta Eder verkliga järnvägsadress.

Annons av denna storlek kommer ej mer att införas under säsongen, klipp därför ur annonsen och förvara den.

FÄRG & CEMENT, Ulfshyttan.

Affärs- och kontorstid:
Tel. 0243/510 62. kl. 9—12, 13—17.
Lördagar 9—12

RYA BOTTNAR i bästa kvalitet

BARD I ROSENGÅNG
Ryabottnar med bård och frans. Extra prima isgrått yllegarn och prima linvarp.

60×95	19:—	120×150	51:—
60×120	23:—	120×175	58:—
70×120	24:—	120×200	68:—
80×130	32:—	150×200	78:—
80×150	34:—	170×240	93:—
100×150	42:—	200×300	160:—
100×175	46:—		

RUNDA RYABOTTNAR

130 cm med frans	85:—
130 cm utan frans	78:—
150 cm med frans	104:—
150 cm utan frans	93:—
170 cm med frans	135:—
170 cm utan frans	120:—

RYAVÄV

50 cm bredd kr	14:50 pr mtr
60 cm bredd kr	16:50 pr mtr
70 cm bredd kr	17:50 pr mtr
80 cm bredd kr	18:50 pr mtr

KUDDVÄV

38 cm bredd kr	13:50 pr mtr
50 cm bredd kr	14:50 pr mtr

RYAGARNER, typ persiskt
pr hg ENDAST 2:40

RYAMÖNSTER säljes i samband med mattor.

ATELJÉVÄV till kuddar 35×50
3= 40×50 3:60

RYARESTGARNER i blandade kvalitéter utsäljes.
pr hg ENDAST 1:10

NÖTHARSGARNER, prima
pr hg ENDAST 13:—

RYAGARNSTRASSEL i blandade färger
pr hg ENDAST 0:80

JUTEVÄV passande för mattor och kuddar.

120 cm bredd pr mtr	ENDAST 12:50
135 cm bredd pr mtr	ENDAST 14:—

SKOLLINNE 70 cm bredd pr mtr 7:—
120 cm bredd pr mtr 10:50

LIN halvblekt, prima pr kg 12:—

MATTGARNER, 612 Ullhårgarn, fullt prima, blandade färger
pr kg ENDAST 7:50

Prima **STICKGARNER** i pastellfärger
pr hg 3:—

BOMULLSGARNER i flera färger passande ryaknyttning; virkning
pr kg 12:—

METERVARA I PLAST
50 cm pris pr mtr 17:—,
60 cm pris pr mtr 19:—

Full retur- och bytesrätt inom 8 dagar

Ordertelefon 0320/707 02

Färgprover sändes på begäran

Garnprov +4-färgskatalog mot 1:50 i frimärken.

Textil & Råvarulagret

FRITSLA

ALLT i pappersbranschen

billigast från

Skånska Papperscentralen AB

Sallerupsvägen 90, Malmö Ö

Tel. 718 30 - Växel

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum

Tel. 0413/200 25

GYNNA
SVENSK
INDUSTRI

Köp Solstickan!

Keramik som terapi och hobby

UGNAR, DREJSKIVOR m. m.

Rikhaltigt lager av
GLASYRER, FÄRGER, OXIDER
LEROR, UGNSTILLBEHÖR etc.

EXPORT & IMPORT

AB KERAMIK

Tel. 08/10 71 17

Box 7283

STOCKHOLM 7

KOCKUM-GRUPPEN

Kockums Mekaniska Verkstads AB med en traditionsrik tillverkning av fartyg — från supertankers till ubåtar — fartygsutrustning och järnvägsvagnar, bygger nu även tippruckar, hjullastare och skogstraktorer.

AB Landsverk tillverkar främst grävmaskiner, militära fordon och utrustning för sockerindustrin.

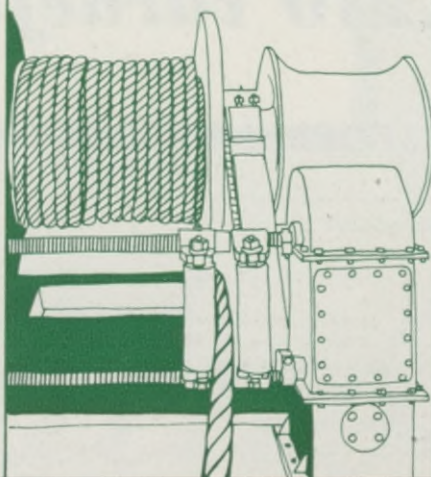
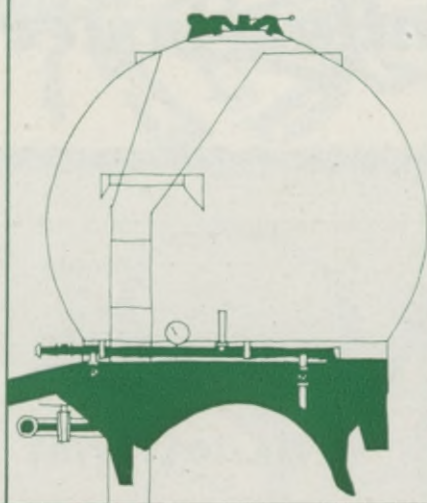
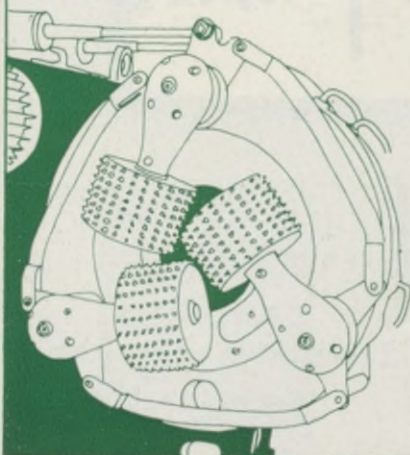
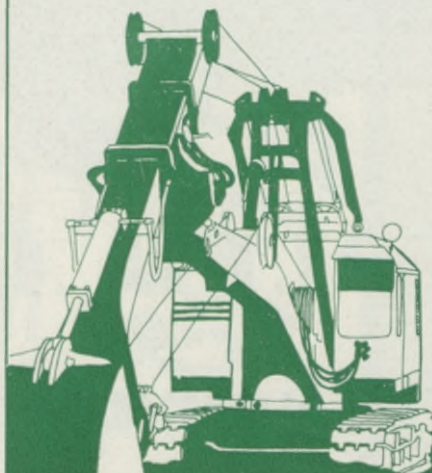
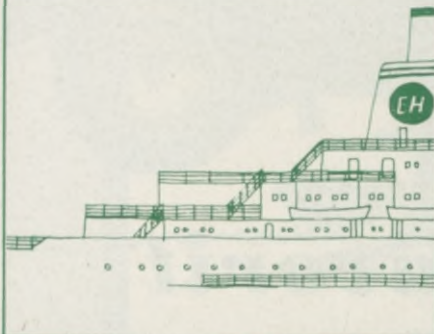
AB Interconsult specialiserar sig på alla slags behållare för hantering av flytande och pulverformiga masslaster vid landsvägs-, järnvägs- och sjötransporter.

Rosengrens Plåt AB och **Rosengrens Bleckslageri AB** utför alla slag av tunnplåtarbeten och specialiserar sig på kompletta ventilationsanläggningar.

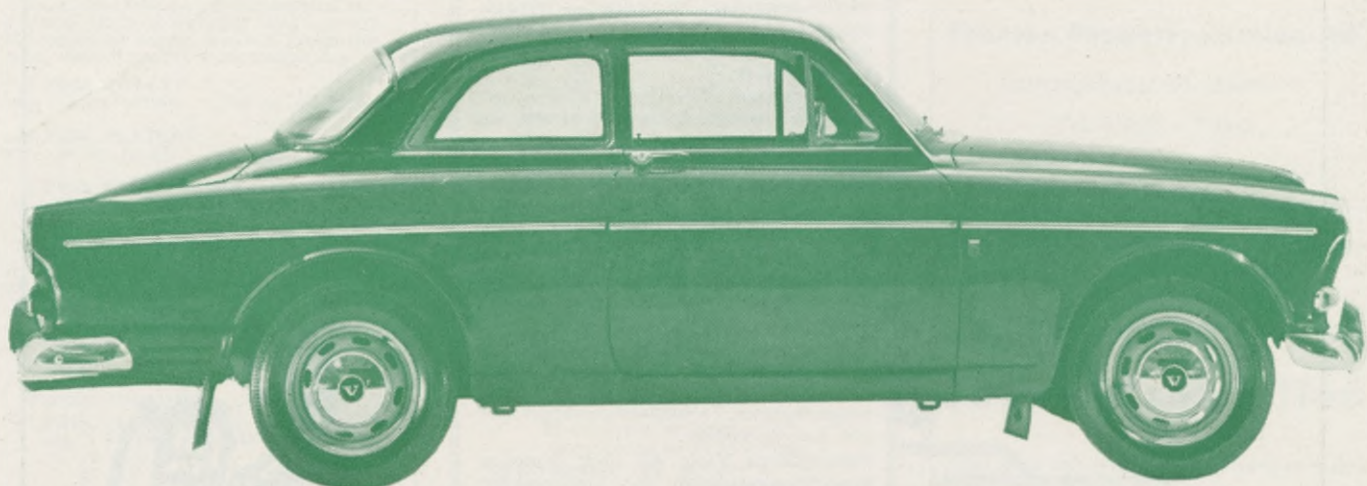
Söderhamns Verkstäder AB tillhör de ledande tillverkarna av maskiner för skogsindustrin som exempelvis barkningsmaskiner, sågverksanläggningar och boardmaskiner.

Helsingborgs Varfs AB ökar gruppens produktionskapacitet för komponenter till fordon och entreprenadmaskiner. Fartygsreparationer och tillverkning av däckmaskiner kompletterar varvssidan. Kockums Mekaniska Verkstads AB i Malmö är moderföretag i Kockumgruppen som även omfattar Kockum Produkt Planering AB och försäljningsbolaget AB Kockum-Landsverk Sales Co.

Genom dotterbolag och representanter över hela världen marknadsförs gruppens produkter, som täcker ett mycket brett register.

Toppvinst i RHL:s kvicklotteri

VOLVO Amazon Favorit

Volkswagen 1600 TL

Frysskåp

TV-mottagare

Bandspelare

Smalfilmskameror

Köksmaskiner

Transistorapparater

Elvåffeljärn

Termostatstrykjärn m. m.

6.210 värdefulla vinster

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

RIKSFÖRBUNDETS FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1966

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott
+ porto, eller

..... st. lotter à 2:— att sändas varje månad
fr. o. m. maj t. o. m. sept. 1966 mot postförskott +
porto. Dragningslista medföljer gratis.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv.

Status 5/66

Frankeras
med
30-öres
frimärke

LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVRIRERA NU

**Sammanlagd vinstsumma
över 225.000:—**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!

RHL-lotteriet

Box 3196

STOCKHOLM 3